

บรรณานุกรม

หนังสือ

กนก วงศ์ตระหง่าน. ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า. กรุงเทพมหานคร :
โครงการไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

กมล สมวิเชียร. รัฐศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2525.

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. วิเคราะห์โครงการเงินผันในเชิงเศรษฐศาสตร์
การเมือง. กรุงเทพฯ : สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2518.

_____. วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. นิมิตใหม่ของ
ความร่วมมือ (The New Era of Cooperation). กรุงเทพ-
มหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่ง
ชาติ, 2525.

_____. ผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.
2520-2524). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525.

จุมพล หินพานิช. "สถานภาพ บทบาทของนักธุรกิจในสังคมการเมืองไทย" มติ
ชนรายวัน (25 กุมภาพันธ์ 2532) : 9.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, กรรมการนิสิต. เศรษฐกิจ; การเมือง
: ความสัมพันธ์และผลสะท้อนต่อสังคม. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ
นิสิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

เฉลิมเกียรติ ฝั่วนวล. ความคิดทางการเมืองของ ปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ :
สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. "การกำหนดและบริหารนโยบายทางเศรษฐกิจระดับมหภาค"
ในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจไทย? เอกสารประกอบการสัมมนาวิชา
การ 2531 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531 :
70-99.

_____. ทหารหนุ่มกับประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : บริษัทการพิมพ์, 2526.

_____. ยังเดี๋ยวกับทหารประชาธิปไตย : การวิเคราะห์บทบาททหารในการ
เมืองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2525.

ณรงค์ เพชรประเสริฐ. กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนัก
พิมพ์บุณชน. มปท.

ณรงค์ เพิ่มพูล. "บุญชูโรจนเสถียรยังอยู่" ในปากกั๊ดตีนถีบ. กรุงเทพฯ : สำนัก
พิมพ์ร่วมสถาปนา, มปท.

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด. "ก่อนจะถึงวันนี้...ธนาคารกรุงเทพ จำกัด" ในหนังสือ
อนุสรณ์ในโอกาสเปิดอาคารสำนักงานใหญ่. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด,
2524.

ธวัชชัย จันทรศรี. เทเล็กซ์ : อภัยศหรือเพื่อชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
บางกอกสาส์น, 2524.

นรนิติ เศรษฐบุตร. "นักรการเมืองที่ชื่อ บุญชู โรจนเสถียร" แนวหน้า (7
ธันวาคม 2530) : 5.

นายมหาเศรษฐี. "พร สิทธิอำนวย พี.เอส.เอ.คนสุดท้ายที่ใกล้เป็นประวัติศาสตร์"
มติชนสุดสัปดาห์ 2969 (6/294) (20 เมษายน 2529) : 20.

บุญชนะ อัดถากร. บันทึกการปฏิบัติ 1-3 เมษายน 2524 กับข้าพเจ้า. กรุงเทพฯ
: มูลนิธิบุญชนะอัดถากรเพื่อการศึกษาและวิจัย, 2525.

บุญชัย ใจเย็น. ชีวิตมหาเศรษฐี บุญชู โรจนเสถียร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
นิวแมกกาซีน, 2524.

บุญชู โรจนเสถียร. ข้าคิด ข้าทำ ข้าจึงพูด. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น,
2517.

_____. คำบรรยายเกี่ยวกับการเงินการธนาคาร. กรุงเทพฯ : พิมพ์อนุสรณ์
งานฉาบฉวยนายเดชา กฤษณามระ, 2517.

_____. "ธรรมศาสตร์คือความหวัง" ใน กึ่งศตวรรษธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

_____. "บุญชูเปิดอก" เอกสารคำแถลงของนายบุญชู โรจนเสถียร (11
พฤศจิกายน 2526) : 1-12.

บุญชู วิจารณ์เสถียร. 20 ความคิด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2518.

_____. เราจะฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยอย่างไร. (รวบรวมบทปาฐกฐา). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ อ.อิทธิพล, 2526.

_____. สังคมนิยม : เอกสารเผยแพร่ พรรคกิจสังคม ลำดับที่ 13. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยามรัฐ, มปท.

เบญจมิตร, สำนักพิมพ์. คึกฤทธิ์-บุญชู. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เบญจมิตร, 2523.

_____. มองบุญชู : ข้อพิสูจน์ที่มงานเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เบญจมิตร,

ประกายพฤษ์, สำนักพิมพ์ (รวบรวม). เขาพูด เขาทำ : ประมวลผลงานของ
บุญชู วิจารณ์เสถียร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพฤษ์, 2519.

ปรีชา จรุงกิจอนันต์. "ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและภาคธุรกิจเอกชน" พัฒนา-
บริหารศาสตร์ 26 (เมษายน 2529) : 149-159.

พ. เมืองชุมพู่. สู่สมรภูมิพวน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2530 : 12-13.

พระนคร, จังหวัด. รายงานกิจการจังหวัดพระนคร ปี พ.ศ.2505. พระนคร :
ไทยสังเคราะห์การพิมพ์, 2506.

โพธิ์ แคมลาเจียก. ชีวิตต่อสู้ทางการเมือง นายกสิ์ฎา, ประธานสภาคึกฤทธิ์.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อานวยสาส์น, 2517.

- พอล ลีทธีอานวย. "แยงกี้ - อย่างพึ่งกลับบ้าน" แปลโดย สมิต อัจฉวนกิจกุล,
เศรษฐกิจสาร (ตุลาคม 2510) : 27-39.
- ภวานี ภัฏฐาจารย์. คนขี้เสื่อ แปลโดย ทวีป วรดิลก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
การเวก, 2521.
- มติชน, สำนักพิมพ์. ตำนานรัฐบาลไทย (มติชนฉบับพิเศษครบรอบปีที่ 12). กรุง-
เทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2532.
- ยอน ละเมียด. คุณเปรมนั่งเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อาทิตย์ จำกัด, 2525.
- ยอดธง ทับทิวไม้. "เกษตรกรกลุ่มใหม่ : จากธนาคารชาติ และกระทรวงการ-
คลังกับวิธีการทำนาบนหลังคน" สู่นาคต 6 (พฤศจิกายน 2529) :
20-34.
- _____. "ปัญหาและแนวทางแก้ไขสถาบันการเงิน" สู่นาคต; 264 - 298
(พฤศจิกายน 2529) : 20-28.
- รุ่งโรจน์ ศรีสุบรรณ (รวบรวม). เมื่อบุญชูทำแบงค์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
อ.อิทธิพล, 2525.
- ลิขิต อีร์เวคิน. "กลไกกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและผลกระทบทางการเมือง"
ใน ใครกำหนดนโยบายเศรษฐกิจไทย? เอกสารสัมมนาวิชาการ
2531 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531 : 116-132.
- วิทยา สุจริตธนารักษ์. "รัฐสภาไทย ยุครัฐบาลเปรม" สยามรัฐ 33 ปี. กรุง-
เทพฯ : สำนักพิมพ์สยามรัฐ, 2530.

วิทยา สุจริตธนารักษ์. "ลักษณะเด่นของความคิดทางการเมืองไทย : ข้อสังเกตเบื้องต้น" รัฐศาสตร์สาร 12-13 (มีนาคม 2529) : 209-235.

วิเทศกรณีย์, สมบูรณ์ คนฉลาด. บันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง เมื่อ...สองนายพลเป็นนายกฯ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โรงพิมพ์รวมการพิมพ์, 2524.

วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์. "กบฏสันติภาพ". วารสารธรรมศาสตร์ 14, 2 (มิถุนายน 2528) : 5-34.

สนธิ ลิ้มทองกุล. "อิทธิพลของโซเวียต จริงแท้แค่ไหน" ประชาธิปไตยรายวัน 274 (8 ธันวาคม 2518) : 4-5.

สันติ ประชาธรรม. "PSA กลายเป็นตำนานไปเสียแล้ว" ข่าวพิเศษ (ธันวาคม 2529) : 28-32.

สมบัติ จันทรวงศ์, ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. ความคิดทางการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2523.

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. "สัมภาษณ์ เจริญ วัฒนดำรงจิตร" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 22 (28 ธันวาคม 2529 - 3 มกราคม 2529) : 52-54.

อภิวัฒน์ วรรณกร. ความคิดทางการเมืองของบุญชู โรจนเสถียร. กรุงเทพฯ : อิมเมจ, 2525.

_____. ชีวิต ผลงาน และแนวคิดของ บุญชู โรจนเสถียร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ พี.เอ็ม. บุกเซ็นเตอร์, 2525.

วิทยานิพนธ์และ เอกสารอื่น

จิระภรณ์ ตันติชัยรัตนกุล. "ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าสินไทยในเขตกรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

ทะเบียนการค้า, กรม. "รายชื่อผู้ถือหุ้นบริษัทแอดวานซ์ มีเดีย จำกัด" กรุงเทพมหานคร : กรมทะเบียนการค้า, 2519.

_____. "หนังสือบริษัทสนธิ บริษัทแอดวานซ์ มีเดีย จำกัด" กรุงเทพมหานคร : กรมทะเบียนการค้า, 2519.

ตระกูล มีชัย. "ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการเมืองไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

ทวีศักดิ์ พันธุ์สุระ. "การต่อสู้ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทย : ศึกษากรณีพรรคกิจสังคม" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ประกาศศักดิ์ ชานินทร์พงศ์. "นักธุรกิจกับการเมือง : การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

พงษ์เชษฐ์ รุจิระชูณห์. "อิทธิพลของศาสนาต่อความคิดทางการเมืองของ สลักขันธ์ ศิวรักษ์" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

พรธรรม บัวเล็ก. "การเติบโตและการพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย (2475-2516)" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

สกนธ์ จันทรักษ์, "ผลการเรียนรู้ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชน" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

สายทิพย์ สุกดีพันธ์. "การเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

สุณี โรจนชีวิต. "สถาบันธุรกิจไทยกับบทบาททางการเมือง" สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

บทความ

"กระบี่เพลงสุดท้ายของ บุญชู โรจนเสถียร". ผู้จัดการ 9 (พฤษภาคม 2527) :
19-58 และ ก-ง.

"กิจประชาคม: ชมรมนักเขียนแห่งใหม่หรือ". มติชนรายวัน (22 พฤษภาคม 2529)
: 3.

"กลุ่ม พี.เอส.เอ. : ตำนานธุรกิจแห่งทศวรรษที่ผ่านมาเลยไป". มติชนรายวัน (23
มิถุนายน 2529) : 4.

"คำสั่งฟ้าผ่าธนาคารนครหลวงไทย คงไม่ใช่กรณีสุดท้าย". สู่อินท 307 (21-27
มกราคม 2530) : 30-32.

"ต่อไปคงไม่ได้อ่านงานเขียนของตาพรอีกนาน". มติชนสุดสัปดาห์ (มิถุนายน 2529)
: 8.

"ทุบทิ้งธนาคารนครหลวงไทย ใครได้ใครเสีย". สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 32 (25-
31 มกราคม 2530) : 15-20.

"บุคคลวันนี้ - ทวีป วรดิลก". ไทยรัฐ (25 มีนาคม 2530) : 4.

"บุญชู คัมแบ็ค : การผสมผสานระหว่างสังคมนิยมกับทุนนิยม". น้าทอง 22 (26
พฤษภาคม - 1 มิถุนายน 2529) : 17-18.

"เบื้องหลังบุคลิกของบุญชู โรจนเสถียร". ไฮ-คลาส 10 (กรกฎาคม 2527) :
41-53.

"เพิ่มทุนธนาคารนครหลวงไทย : บุญชู ลาออก มหาดำรงกุลยี่ดสี่". การเงินการธนาคาร 37 (พฤษภาคม 2528) : 19-25.

"รพีพร 60+3". ถนนหนังสือ 12 (มิถุนายน 2528) : 10-37.

"แล้วสุวัฒน์ ก็เขียนพิราบบิ้นเป็นภาคพิเศษของพิราบบ้าง". ไทยนิกร 30+100 (17 กันยายน 2522) : 38-40.

"ศึกชิงสำนักน้ำไต้ - ผมจะสู้เพื่อหลักการ". ผู้จัดการ 21 (พฤษภาคม 2528) : 60-86.40.

"สนธิ ลิ้มทองกุล กับโครงการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล". ตะวันออก 13 (ตุลาคม 2523) : 28.

"สัมภาษณ์ ทวีป วรดิกล รองหัวหน้าพรรคกิจประชาคม". ไทยรัฐ (28 มีนาคม 2530) : 2.

"สัมภาษณ์ ทวีป วรดิกล รองหัวหน้าพรรคกิจประชาคม". สยามใหม่ 133 (กรกฎาคม 2529) : 60-62.

"สัมภาษณ์ สนธิ ลิ้มทองกุล:ผู้จัดการบริษัทแอดวานซ์มีเดีย". อาทิตย์ 27 (ธันวาคม 2520) : 29-31.

"เสียงเพรียกหา พล สิริธำนาย - จากสยามลิซซิ่ง ถึงบรมสยาม". แหล่งข่าว (30 มีนาคม - 5 เมษายน 2529) : 28-29.

"PSA". ผู้จัดการ 5 (มกราคม 2527) : 124-131.

Bibliography

- Meehan, Eugence. Contemporary Political Thought : A Critical Study. Home Word, Illinois : The Dorsey Press, 1971.
- Santasombat, Yos. "Power and Personality : An Anthropological Study of The Thai Elite". Ph.D. dissertation : Unpublished. University of California, Berkerley, 1983 : chapter 7.
- Sithi-Amnuai, Paul. Essentails Politics : An Asian View on Political and Social System. Bangkok : Advance Media, 1979.
- _____. "What I would like to see in the Constitution of 1974" Bangkok Monthly Review (January 1974) : 53-60.
- Strauss, Leo. What is Political Philosophy? and Other Studies. West Port, Connecticut : Greenwood Press, 1973.
- Suriyamongkol, Pisan and Douglas, Stephen A. "Government Business Relation in Thailand". Thai Journal of Development Administration (21 July 1981).

สัมภาษณ์

บุญชู โรจนเสถียร. สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2527.

บุญชู โรจนเสถียร. สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2529.

บุญชู โรจนเสถียร. สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2529.

บุญเอก มณีแนม. เจ้าหน้าที่วิชาการพรรคกิจประชาคม, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม
2529.

ภาคผนวก

อายุ 62 ปี บิดาชื่อ สันต์ มารดาชื่อ ละมัย
การศึกษาจบการบัญชีชั้นสูง เทียบเท่าปริญญาโทของธรรมศาสตร์
แต่งงานแล้ว ลูก 2 คน ชายหนึ่งคน หญิงหนึ่งคน
อาชีพปัจจุบัน เป็นประธานธนาคารนครหลวงไทยจำกัด

ถาม ประวัติที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง

ตอบ อยู่ธนาคารกรุงเทพ เริ่มมีขีดแจ้งควรทำงานการเมือง เมื่อเป็นวุฒิสมาชิกตอนก่อน
จะถูกปฎิวัติ ก่อนจะมีการเลือกตั้งที่สนามเป้า สมัยตั้งแต่จอมพลถนอม ผมก็เริ่มเป็น
วุฒิสมาชิก ความรู้ลึก แนวความคิดควรจะต้องทำอะไร มันอยู่ตอนที่ธนาคารกรุง-
เทพ ตอนที่เราศึกษาเศรษฐกิจช่วงนั้น เพราะการบริหารของธนาคารกรุงเทพสมัย
ผม ผมนำการบริหารงานยุคใหม่มาให้ การบริหารของธนาคารจึงประกอบด้วยการ
วางแผนงาน การวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม ภายในและภายนอกประเทศ
เพื่อจะได้กำหนดแผนงานต่าง ๆ ดูสภาพสภาวะการณ์แต่ละช่วง จึงนำมาซึ่งความคิด
ว่าสิ่งที่ทำมาแต่ละช่วงมันผิดพลาดตรงไหน มันควรจะทำอย่างไร เปลี่ยนแปลงปรับ
ปรุงแก้ไขอย่างไร โดยยอมรับระบบเศรษฐกิจเสรีนิยม แทนการกระทำโดยรัฐ ควร
ปล่อยให้การค้าดำเนินงานทางด้านเศรษฐกิจเอกชนแข่งขันกันมากขึ้น มันเกิดผูกพันเมื่อ
เป็นวุฒิสมาชิกแล้ว เราก็น่าจะเอามาทำให้เป็นประโยชน์

* ได้รับความอนุเคราะห์จากคุณทวีศักดิ์ พันธุ์สุระ จากบทสัมภาษณ์ในการจัดทำ
วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หัวข้อ "การต่อสู้ทางการเมือง
ของพรรคการเมืองไทย : ศึกษากรณีพรรคกิจสังคม" 2529.

ถาม ตอนนั้นคิดตั้งพรรคการเมืองหรือยัง

ตอบ ยัง ถึงขั้นมีการเปลี่ยนแปลงมีสภานิติบัญญัติมีรัฐธรรมนูญ ก็เริ่มมีความคิดแล้ว ตอนนั้นเราเริ่มมีการผลักดันให้มีนโยบายแห่งชาติเกิดขึ้นในรัฐธรรมนูญเราเห็นว่าสำคัญมาก เพราะประเทศควรมีเป้าหมายแนวคิดกำหนดไว้เป็นแนวเดียวกัน จึงคิดว่าควรจะไปไว้ในรัฐธรรมนูญ วิธีการที่เราเห็นด้วยร่วมกัน แนวทางแก้ไขต่างๆยังไม่มีกำหนดไว้ นั่นมันขาดแคลน แต่ละรัฐบาลก็กำหนดต่างๆ มันไม่เป็นแนวทางเดียวกัน นั่นเป็นสิ่งที่เรายังไม่มี

ถาม ตอนนั้นมี Staff คนทำงานเรียบเรียงความคิดของท่านหรือยัง

ตอบ มีซิ ในธนาคารเราต้องมี จำเป็นที่จะต้องศึกษาภาวะการณ์ต่างๆ ข้อมูลของเราจึงพร้อม ทันสมัยใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

ถาม ตอนนั้นที่มีประชุมสภาที่สนามม้า เริ่มมีการจับกลุ่มหรือยัง

ตอบ ยังตอนนั้นยังไม่มีใครรู้ หลังจากได้รับเลือกแล้วคนที่ไปเป็นเป้าหมายหลักเด่นในช่วงนั้นคืออาจารย์คึกฤทธิ์กับอาจารย์ป๋วย ผมได้เป็นคนี่ 25 ใน 299 คน คนที่ 1 คือท่านหรืออาจารย์ป๋วย จุดนั้นผมปฏิบัติงานในทางการเมืองมากกว่าทางธนาคาร ความคิดความสนใจเริ่มมีมากแล้ว แล้วนั่นคือจุดเริ่มต้นมีความคิดว่าเราควรมีพรรคการเมือง

ถาม กลุ่มที่ถ่ายทอดความคิดซึ่งกันและกัน

ตอบ มีในหมู่เจ้าหน้าที่ธนาคารกรุงเทพบางคนเท่านั้น มีฝ่ายวิจัยและวางแผน ซึ่งมีนายพล สิทธิอำนวย มี LSE คือ London School of Economics ซึ่งเป็นกลุ่มที่ถือว่าได้เล่าเรียนวิชาเศรษฐกิจการเมืองมาก มีชื่อเสียงมาก

ถาม ในสภานิติบัญญัติ เริ่มตั้งพรรคอย่างไร

ตอบ ศึกษาถึงลักษณะของธรรมนูญของประเทศอื่นๆ ที่มีอยู่ ลักษณะของการเรียกชื่อมันเป็นเพียงรูปแบบ Idea ของสิงคโปร์ มันเป็นรูปธรรมมากขึ้น เป็นการกระทำของกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นตรงกันร่วมกันแก้ไขปัญหามากขึ้น เราก็เลยคิดว่าเราควร

ไปทาง Action เรามีแผนการสิ่งที่ปฏิบัติเราจะทำอย่างไร ธรรมนูญนี้เราจะต้องกำหนดให้แน่ชัดว่า เราจะดำเนินการแก้ไขปัญหาของสังคมอย่างไร ซึ่งธรรมนูญหรือปรัชญาของพรรคในชว่งนั้นก็กำหนดไว้มีไว้ ปรัชญาของเรานั้นสังคมควรจะเป็นอย่างไร มีหลักคิดอย่างไรบ้าง แล้วเราจะรักษาสິงเหล่านั้นได้อย่างไร เราเรียบเรียงหมด ทั้งธรรมนูญของพรรค ปรัชญาเราเรียบเรียงหมด แล้วส่งให้อาจารย์คู้กีกี้

ถาม ตอนนั้นท่านอาจารย์ทราบหรือยังว่าคุณบุญชูกำลังวางแผน

ตอบ ไม่ครับ ท่านไม่ทราบ แต่ท่านได้เห็นการกระทำของผมในสภา ผมได้ใช้เวลาในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ผมถือว่า ผลของการปกครองสำคัญกว่ารูปแบบ รูปแบบจะต้องสร้างให้เหมาะสมกับสังคม สภาวะของเราแบบนี้มันไม่แน่ว่าจะเหมาะสมกับอีกแห่งหนึ่ง เราพูดถึงประชาธิปไตยกันโดยไม่รู้ว่าเป็นอะไร มันจะส่งผลอย่างไรกับเรา จึงพูดกันไปถึง National Polity จะเห็นว่าในช่วงนั้นได้ใช้สติปัญญากันมากที่จะมีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับเรา เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ดีที่สุดเท่าที่เคยมีมา พรรคการเมืองเป็นตัวละครสำคัญที่จะดำเนินงานให้เกิดผลตามรูปแบบประชาธิปไตยอย่างที่เราต้องการ ใช้รูปแบบที่เราควรกำหนดไว้เป็น ถ้าทำเพื่อประโยชน์คนเพื่อประโยชน์พรรคก็แย่ อย่างที่เห็นกันอยู่อย่างนี้ รูปแบบดีแต่คนที่ทำปฏิบัติไม่ดี การอบรมวิศวกรสังคมเพื่อที่เขาจะรู้อะไรก่อน ให้รู้ว่าจะทำอย่างไรเพื่ออะไร เวลาเรามีปัญหาอะไรที่จะตัดสินเราไม่มีอะไรยึด เราต้องมีหลักไว้

ถาม ในการที่เราไปเสนอให้ท่านอาจารย์ ท่านมีข้อโต้แย้งอะไรบ้าง

ตอบ ท่านก็คิด แล้วถามว่าผมคิดทำอย่างไร ท่านก็อ่านสนใจ ให้อาจารย์เกษมดู ตอนหลังคงยอมรับว่ามันสมบูรณ์ดีพอสมควรแล้วก็เอาไปเกล้า ความจริงใช้เวลาไม่เท่าไร 2-3% เท่านั้น ผมว่าเราต้องรวบรวมอำนาจไว้ก่อนในการสร้างพรรค แล้วนั่นก็คือความแน่นแฟ้น

ถาม ตอนหลังคนที่เข้ามามีอย่างไร ชักชวนกันอย่างไร พวกคุณประกายเพชร คุณพงษ์

ตอบ เริ่มต้นตั้งพรรคตามธรรมนูญก็มีการชวน

ถาม ตอนร่างจดทะเบียนเป็นตัวพรรคที่บริสุทธิ์

ตอบ ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน ใช้ที่สวนพลูและกีฬาที่คุยกัน ที่สำคัญคือที่ธรรมนูญพรรค พรรคเกิดแนวความคิดที่เราต้องการให้เกิดการผนึกกำลังสังคมพร้อมกันทุกฝ่ายทั้งหมดเพื่อชาติ ตัวเครื่องหมายพรรคก็เป็นหลักต่างๆ กิจกรรมในสังคมเรามีเจตนาความตั้งใจจริง ในการที่เราจะหาสิ่งที่เป็นหลักฐนที่เราจะทำ เรามีขบวนการอย่างไรในนโยบายอันตั้งแรก เราแถลงไว้ชัดเจน

ถาม รายชื่อที่เริ่มตั้งพรรค

ตอบ คนใกล้ชิดผม คุณสัง เวียน เผ่าพงษ์ ด้านเอกสาร ประมวลเรื่องให้พรรค พล สิริ อำนวย มีคุณสุธีก็มาร่วมด้วยมีการหารือกัน คุณเกษม จาติกวณิช ประสิทธิ์ ณรงค์เดช คือเหล่านี้ดี แต่เขาก็อยากตั้งพรรคเอง ช่วงรวบรวมแนวคิดส่วนมากเกี่ยวข้องกับคนในรัฐสภา กมล สมวิเชียร กิติ ปราโมทย์ นครทรพร กิติ พวกเหล่านี้ในราชการในมหาวิทยาลัย แต่เขายังไม่ความกล้า ส่วนมากจะรอดูก่อนทั้งนั้น ชนชาติเราชอบสบาย ไม่ชอบเสี่ยง

ถาม บรรยากาศรวมตัว

ตอบ ตอนนั้นมีความมุ่งหมายดี ความตั้งใจดี ความขัดแย้งไม่ค่อยมีในขณะตั้งพรรค โอกาสเลือกตั้งจะมีวางแผนในการเลือกตั้ง คนก่อตั้งยังไม่รู้เข้าใจในวิธีหาเสียงเป็นปัญหา มาก คนที่มีความรู้มากเช่น อาจารย์ คุณบุญแห่ง คุณใหญ่ ก็ติดตามหาคนมาสมัคร คุณเกษมก็ช่วยด้วย หาทางเลือกคนด้วย ผมใช้วิธีความรู้ด้านการตลาดทำการสำรวจทั่วราชอาณาจักร จ่ายค่า 350,000 บาทได้ผลมาจำนวนหนึ่ง คนสนใจการเมืองความรู้เข้าใจหาเสียง คนนิยมในแต่ละจังหวัดเอามาใช้ เป็นเครื่องมือในตอนนั้นก็โอกาสสำรวจความนิยมในตัวอาจารย์ด้วย เราก็กำหนดแผนในการรณรงค์วิธีไหนเป็นเรื่องว่าเราจะเอานโยบายอย่างไรมาใช้ แตกต่างจากนโยบายที่ใครเคยทำมาก่อน ทุกข์ใหญ่ของประชาชนหลังจากช่วงถนอม อาจารย์สัญญา มีการเรียกร้องให้เกิดความเป็นธรรมในเรื่องสินค้า กรรมสิทธิ์ที่ดิน เรื่องชาวบ้านที่มีรายได้น้อย งานทำน้อย เป็นปัญหาที่ได้จากการทำ Survey แผนการเลือกตั้ง เกิดจากการทำ Survey

ถาม เงินตอนนั้นหามาจากไหน

ตอบ ผิดคาด คิดไว้ 40 คน แต่ได้แค่ 18 คน เราต้องยอมรับว่าเรามีเวลาคัดเลือกน้อย เราไปตามหาคนมาเราเป็นพรรคใหม่ คนที่เป็นกึ่งก้านสาขาของเราไม่มี คนอื่นเขามีอยู่แล้ว เราเป็นพรรคใหม่ไม่ขวัญเสีย เพราะถูกตั้งเป็นรัฐบาล เราคิดจะสร้างคนขึ้นมา กระจายไปเผยแพร่ความคิดเรา พอเราเป็นรัฐบาล พันธะต่างๆ เวลาที่น้อย ปัญหามากในสมัยอาจารย์สัญญา เรามาเจอปัญหา เราต้องชี้แจงตลอดให้นักศึกษา เสียเวลามาก เราไปเผชิญปัญหาในแต่ละพื้นที่เสมอ เราไปตลอด เราพยายามกระจายเงินผัน เพื่อให้มีการจ้างงานทำ ดับการเคลื่อนไหวในชนบทต่างๆ ได้มาก

ถาม ตอน ปชป. ได้เสียงมาก เราทำตัวอย่างไร

ตอบ เรามี 18 เราคิดจะวางฐานมวลชน เมื่อมีคนมาเสนอ แต่เขามาอ่อนวอนคุณบุญแห่งคุณใหญ่ เขาอยากเป็นรัฐบาลทุกโอกาส พวกพรรคสหประชาไทยต่างๆ ก็มีเต็มสภา บุญเลิศ สุรินทร์ เทพกาญจนา ตอนนั้นพวกนี้มาก คุณประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ได้รับการสนับสนุนจากเราด้วย กลุ่มเหล่านี้มีส่วนมากทำให้ ปชป. ถูกคว่ำในการแถลงนโยบาย ตอนอาจารย์เสนีย์แถลง อาจารย์ติงทฤษฎี ว่า นโยบายใช้ไม่ได้อย่างไร ตอนนั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คนอื่นมองว่าอาจารย์ท่านเหมาะสมการเป็นนายก ตอนนั้นทุกคนยอมหมด อาจารย์จะเอาอย่างไรก็ได้ ตอนนั้นก็เอานโยบายของกิจสังคม ไม่มีแก้เลย ตำแหน่งก็ตกลง ผมก็มีส่วน คัดค้านไม่เอา ชัยศิริ เป็นผลร้ายต่อผมในตอนหลัง เป็นเหตุให้เรา Unpopular ธรรมสังคมนี่ก็มีคุณทวี หองหยด ของเราเองก็มีคุณใหญ่ คุณบุญแห่ง พอกมาเดือนเศษนายธเนศ นายชัยศิริเข้ามาแล้ว ผมจะลาออก 2 วัน แต่อาจารย์ห้ามไว้ตอนแรกเราขออะไรมักจะได้

ถาม ความสำเร็จในตอนเป็นรัฐบาล เหตุอุปสรรค

ตอบ สำเร็จก็พวกปัญหาที่เกิดขึ้นสมัยอาจารย์สัญญาเราก็พยายามระงับไว้ ทหารเขาไม่พอใจคุณกฤษณ์ เขายู่ว่าเดินขบวน เราแก้ไขทางการเมืองเขาควรจะยุ่งเรื่องกองทัพเท่านั้น เขาคิดว่าเขามีส่วนในการสร้างการบริหารประเทศ เขาเข้าใจว่าอย่างนั้น ผูกพันมาอยู่แต่เดิมคิดมาตลอด เขายอมรับไม่ได้ การดำเนินงานราชการล้มต่างๆ ช่วย

แก้ไขปรับปรุงภาวะการณต่าง ๆ ช่วยให้ความรู้สึกของประชาชนเริ่มเข้าใจ รู้ว่าตนเองจะทำอะไรได้บ้าง เป็นการปลุกฝังแนวความคิด ปชต. ทำให้เราได้รู้ว่าประชาชนเข้าใจในตอนให้เงินผันครั้งที่ 2 ชาวบ้านเรียนรู้และต้องการแสดงออกมาก เป็นครั้งแรกที่เรากระจายเงินภาษีไปส่งให้ประชาชนมีผลดีมาก อาจจะมีไร้อาหาร คอรัปชั่น แต่ผลดีมาก เราเริ่มขยายไฟฟ้้าออกไปสู่พื้นที่ที่เราทำได้มาก เรื่องบริการการรักษาฟรี ช่วยคนยากจนมาก เป็นการคลังเพื่อประชาชนแท้จริง

ถาม อาจารย์คึกฤทธิ์ เป็นตัวหลัก ปชต. เป็นหลักสร้างแนวความคิดที่ยอมรับในหมู่คนทั่วไป
 ตอบ เป็นบุคคลที่มีความสามารถเกียรตินคุณ เมื่อมาร่วมในพรรคการเมืองคนก็สนใจ ให้ความคิดอย่างที่เราเห็น ท่านมีโอกาการบริหารงานตามแนวความคิดในการแก้ปัญหาสังคม เป็นการกระจายความเจริญสมบูรณด้านเศรษฐกิจ การกระทำในชนบทมากไม่ใช่แต่เฉพาะในเมือง ก็เป็นผลให้ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างชัดเจน เมื่ออาจารย์คึกฤทธิ์บริหารงานนั้น เงินทองที่กระจายให้ประชาชนใช้ในรูปแบบเงินผันไม่มีมาก่อนในอดีต ทำให้มีประโยชน์ต่อหมู่บ้านมาก อย่างไรก็ตาม เป็นลักษณะให้พรรคกิจ-สังคมเริ่มมีฐานมวลชนขึ้นทันที ถึงแม้ในรูปแบบการจัดตั้งองค์กรในชนบทยังไม่มีดีพอ แต่ความคิดความอ่าน คนที่สัมผัสกับนโยบายวิธีการ ที่พรรคนำไปเผยแพร่ มักยังติดอยู่ที่สภาพตำบล แต่ละปียังมีมาพิจารณาถึงโครงการแต่ละตำบลแต่ละพื้นที่ มันยังมีและยังต้องทำอยู่ การจัดตั้งประชาชนเริ่มมีการจัดตั้งขึ้นมาแล้ว เราคิดว่าฐานของพรรคมวลชนตั้งเป็นองค์กรยังไม่มี แต่ก็มีการจัดตั้งคือแนวความคิดไว้ในหมู่ประชาชนเกิดขึ้นแล้ว

ถาม ระบบราชการบริหารมีอุปสรรค

ตอบ มี แรงต่อต้านจากข้าราชการโดยเฉพาะฝ่ายปกครองที่คิดจะรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง เกิดต่อต้านเงินผัน งานซ้ำ การเบิกจ่ายเงิน โครงการ อนุมัติซ้ำ เป็นคนถืออำนาจไว้ แต่เราเห็นว่า เราจำเป็นต้องมอบสิทธิ์ให้ประชาชน การบริหารงานเริ่มต้นเราเริ่มกระจายอำนาจบริหารงานให้จังหวัด เป็นเงินจำนวนหนึ่ง เพื่อให้เขาได้ใช้จัดสรร โดยคิดจะมอบอำนาจให้แต่ละตำบลดำเนินการจัดต่อไป เรามีแนวความคิดที่จะ

มอบอำนาจไปสู่ตำบล แล้วเงินที่จะใช้จ่ายก็จะลดน้อยลง เราติดตามดูผลงานได้ดีขึ้น แล้วด้วยมันจะค่อยๆ พัฒนาไป วัดเป็นรายพื้นที่ไปไม่ต้องโหมเมินแวงวิชาการกับความ ต้องการมันประสานกันได้ การใช้จ่ายงบประมาณมันต้องมีการประเมินผล มีการติดตามว่างานนั้นๆ ได้ผลดีแค่ไหน หากครั้ง ก็ปีถึงจะสำเร็จ ว่าการลงทุนและผลที่ได้คุ้มกันหรือไม่ การพัฒนาแต่ละพื้นที่ควรแสดงให้เห็นในทางกว้าง และทั่วถึงไม่ใช่เป็นหย่อมๆ กลายเป็นว่ายังมีพื้นที่ยากจนอีกเยอะแยะ การรวบอำนาจส่วนกลางจะได้ผลน้อย ไม่มีโอกาสได้รู้เห็นในส่วนท้องถิ่น เราต่อสู้กับข้าราชการประจำ สงวนอำนาจไว้กับส่วนกลางตัวแล้วยังมีเจนาแฉงหาประโยชน์จากอำนาจนั้นอยู่ เราต้องทำความเข้าใจอีกให้คิดว่าทำแบบความคิดเรากลับจะเป็นพระคุณแก่ข้าราชการประจำอีกแนวความคิดหลักของพรรคกิจสังคม เห็นว่าการพัฒนาบ้านเมืองในทางเศรษฐกิจหรือในทางสังคมนั้น อ่าเภอ จังหวัดจะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานของเขานั้นว่า เป็นอย่างไร นั้นเป็นลักษณะเอาความรู้ไปให้ไปช่วยเหลือเขาทำงานเขาสำเร็จ ไม่ใช่เอาพระเดชเขาก็จะรักข้าราชการ ความดีความชอบ ก็จะมาจากความสำเร็จของแต่ละตำบลที่จะเอามาวัดกันได้ นี่แหละแนวความคิดหลักของเรา ถึงจะมีก็พรรคแนวความคิดของเขาเราไม่ยอกวิจารย์ แต่แนวความคิดของเขามักจะแสวงหาอำนาจมากทางรวบรวมคนที่มีหวังจะเป็นผู้แทน เราพยายามเอาความคิดเป็นหลัก เราทำหน้าที่บริหารบ้านเมือง เรารู้ว่าเราจะมุ่งหมายประสงค์เขาจะแก้ปัญหาอย่างไรเราอยากให้ประชาชนพิจารณาถึงแนวความคิดของเรา ไม่ค่อยมีใครแสดงออกเหมือนพรรคกิจสังคม แต่ผลของพรรคกิจสังคมมีน้อยเพราะได้รับการต่อต้านจากข้าราชการยังมีมากอยู่ แนวความคิดของการพัฒนาสังคมของเราเป็นแนวความคิดที่จะกระจายอำนาจไม่ใช่ข้าราชการเป็นผู้สั่งการแต่ผู้เดียวตลอด ประชาชนไม่มีสิทธิทักท้วงดำเนินการใดๆ ทั้งสิ้น ผู้แทนก็มาทำหน้าที่ด้านกฎหมายในสภา แต่ไม่ใช่เป็นหมู่บ้าน ตำบลซึ่งเป็นหลักใหญ่ที่มีปัญหามาก ต้องแก้ไขที่นี่ ต้องพัฒนา ถ้าพัฒนาโดยข้าราชการอย่างเดิมมักจะเป็นความล้มเหลว ให้เห็นทั่วไปซึ่งวิธีนี้ไม่ทำให้สังคมของเราก้าวหน้า ปีกแผ่นศิวิไล การทำมาหากินต่างๆ ความเป็นอยู่

ถาม ปัญหาพรรคร่วมรัฐบาล

ตอบ ตอนท่านเป็นนายก เพราะทุกคนต้องการเป็นรัฐบาล ขอให้เป็นรัฐบาลเท่านั้น แต่เราต้องการทำตามนโยบายของเรา พอเราดำเนินงานไป ทุกคนก็สะดุด มีการต่อรองกันมากขึ้น มีการประนีประนอมท่านจึงต้องยุบสภา ข้าราชการประจำกลัวมาก จึงดันไม่ให้อาจารย์คึกฤทธิ์เข้า ทหารก็กลัวว่าถ้าสำเร็จเขาก็จะเสียอำนาจ นั่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นในการปฏิวัติอีก ๒๕๒๒ ๒๕๓๑. อีกแบบหนึ่ง ไม่ได้สร้าง ๒๕๓๑ ที่พื้นฐานมวลชน เรากลับมาตอนเปรม 1 เราเริ่มดำเนินงานตามความคิดของเราใหม่ ก็เริ่มขัดแย้งในระหว่างผู้ที่ร่วมรัฐบาล ในพรรคก็มีอยู่บ้าง เราดำเนินผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่ ก็มีปัญหากายในพรรค เราคิดว่าถ้าเราเข้าไปเป็นรัฐบาลเราต้องดำเนินงานไปตามแนวความคิดของเรา ถ้าไม่ตรงเราจะไม่เข้า ถ้าเป็นอย่างนี้ระยะหนึ่งเราต้องเป็นที่ยอมรับแน่ แต่ตอนนี้ ทหารต้องยอมรับว่าใครจะร่วมรัฐบาลต้องควบคุม เราจึงทำอะไรไม่ได้เลยตอนนี้ การบริหารงานก็เป็นแนวความคิดของข้าราชการ ผลเสียหายประชาชนเดือดร้อน รัฐบาลทำอะไร กิจสังคมก็เสียด้วยเราไม่ได้ทำตามนโยบายของเรา เราทำเพื่อให้รัฐบาลเกิดสถียรภาพเท่านั้น ตอนนี้ก็เพียงแต่รอให้สภาตำบลเกิดขึ้นก่อนแล้วแนวความคิดต่างๆ ถ้ามีโอกาสเดินแบบ ๒๕๓๑ เราก็คงจะได้ทำงานตามแนวความคิดของเรา

ถาม นโยบายมีอะไรอีกบ้าง ปรับปรุง

ตอบ กระจายรายได้ให้เอาไปพัฒนาให้พื้นที่ให้มากที่สุด เป็นนโยบายของกิจสังคมให้พัฒนากระจายไปทั่ว เราต้องดำเนินการคลัง ผลได้ทั่วๆ หมดไปสู่พื้นที่ทั้งหมด กระจายงบประมาณ เรายังทำไม่สำเร็จ คือต้องมีงบประมาณจัดตั้งให้สภาตำบลรวมเข้ามาเป็นของจังหวัด แล้วร่วมเข้ามาเป็นของส่วนกลาง เราต้องจัดรูปของการตลาดเกษตรให้มีความมั่นคง ตลาดต้องอยู่ในแต่ละตำบลเป็นตลาดใกล้ชิดกับผู้ผลิตประสานกับส่วนกลางด้วย สหกรณ์ตำบล เป็นเครื่องมือสำคัญที่เราต้องใช้ในการตลาด ความสงบเรียบร้อย ประชาชนจะต้องมีส่วนที่จะรักษา ความสงบของตำบลได้ให้เป็นตำรวจของตำบล ตำรวจของจังหวัดจะได้มีความรู้สึกรับผิดชอบในท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ต้องสร้างขึ้น ส่วนการปราบปรามต่างๆ เป็นหน้าที่ของส่วนกลาง การสืบราชการลับ

สิ่งเหล่านี้ยังไม่ได้ลงมือ ก็เท่ากับว่าสิ่งเหล่านี้ เรายังไม่ได้ลงมือหาการสร้างสรรค์ เราแย่งอำนาจกันอยู่เรื่อย ถ้าเรายิ่งทำอาจารย์ก็ยิ่งปวดหัวอยู่เรื่อย ความคิดของเราอาจจะสร้างอีกกลุ่ม เราไม่เห็นด้วยในการเข้าร่วมรัฐบาลเปรม 3 ก็เลยแยกออกมา

ถาม การสืบต่อสร้างตัวแทนในพรรค

ตอบ มันขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ จังหวะ การสร้างหลายคนไว้ให้เลือกก็ควรจะมีไว้ถ้าต้องการเป็นพรรคการเมืองที่ยาวนาน มันอยู่ที่องค์การบริหารงานได้เปิดทางให้มีการฝึกฝนการทำงานที่ที่จะเป็นผู้บริหารงานในพรรคมากน้อยแค่ไหน ถ้าเป็นองค์กรที่มีระบบที่เปิดทางให้เข้ามา เรื่องบริหารในลักษณะฝึกฝน แสดงความสามารถให้เกิดขึ้นนั้น จึงเป็นเรื่องที่ควรจะต้องทำ การจะทำอย่างนี้ก็อยู่ที่กิจกรรมหรือบทบาทต่างๆ ที่ภายในพรรคพึงจะมีสภาพปัจจุบัน เรื่องราวที่เกี่ยวกับงานของพรรคมันเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับรัฐสภาเป็นส่วนใหญ่ ความจริงไม่ถูกพรรคการเมืองมีงานที่จะต้องทำสัมพันธ์กับมวลชนส่วนหนึ่งกับงานที่จะทำในรัฐสภาส่วนหนึ่ง งานในรัฐสภาคืองานผู้แทน ส่วนที่ไม่ได้เป็นผู้แทนไม่ได้เป็นรัฐมนตรี กลุ่มนี้ควรจะต้องมีหน้าที่อีกด้านคือทำงานในด้านหาความรู้ ข้อมูลเพื่อช่วยด้านมวลชนคอยคิดแก้ไขตัดสินใจปัญหาต่างๆ เพื่อให้สภาวะสังคมของเราเรียบร้อย นั่นเป็นงานที่พรรคการเมืองต้องทำบางพรรคไม่เคยคิดจะทำเลย ดังนั้นการสร้างตัวแทนสืบต่อจึงมองแต่บุคคลที่เกี่ยวข้องแต่ทางด้านบริหารเท่านั้น มองคนที่เป็นรัฐมนตรี ของบุคคลที่เป็นมีอายุทางการเมืองนาน มองบุคคลที่จะเข้าไปสร้างความเชื่อถือทางการเมืองให้กับบ้านเมืองเท่านั้น มันจึงมีจำนวนจำกัดขนาดไม่แจ่มใส

ถาม ถ้าทำอาจารย์คึกฤทธิ์ออกไป ผลจะเป็นอย่างไร

ตอบ มันก็ต้องมีผลแน่นอน ความเป็นปีกแผ่นของพรรคด้วย ถ้าคนที่อยู่ในพรรคเวลานี้ยังแยกเป็นพวกๆ เป็นกลุ่มๆ มันจะมีลักษณะเหมือนเช่นพรรคอื่นมาแล้ว เช่นพรรคประชาธิปไตย ความประสงค์ที่จะเป็นใหญ่ในพรรค พอไม่ได้ก็จะแยกตัวออกไป

ถาม ท่านพอจะมองเห็นใหม่ ว่า ในพรรคเรา มีการแบ่งเป็นพวกๆ อย่างไรบ้าง เท่าที่ฟังมาก็ว่าไม่มีอะไรมากนัก การเมืองหน้าเก่า กับนักการเมืองหน้าใหม่เท่านั้น

ตอบ มันเป็นเรื่องของการวิ่งเต้นรวมกลุ่มกัน เพื่อจะสร้างอำนาจต่อรองในพรรค เพื่อจะเป็นรัฐมนตรีมีอยู่แน่ เพื่อจะได้รู้ว่าคนนี้มีคนสนับสนุนอยู่เท่าไร แต่ถ้าเรามีระบบแล้ว ใครจะเป็นรัฐมนตรีก็ต่อเมื่อ

1. ได้เข้ามาทำงานให้พรรค ในระยะเวลาหนึ่ง ทำความดีให้กับพรรคในด้านนั้น ด้านนี้ ความรู้ความสามารถในการทำงานจะต้องมาแสดงภายในพรรค แล้วก็ความรู้ในด้านที่เกี่ยวกับปัญหาของบ้านเมือง เขาได้รับการผ่านการศึกษาแสดงความสามารถออกมาให้เห็นในพรรคด้วยการแสดงความคิดเห็นเป็นที่เข้าใจในหมู่สมาชิกได้ว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเรื่องนั้นเรื่องนี้ คนๆ นี้มีความคิดเห็นตรงตามหลักการนี้หรือเปล่า ถ้ามีลักษณะอย่างนี้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาปัญหาเรื่องต้องแยกกัน สร้างกำลังสนับสนุนก็น้อยลงอาจจะมีว่า ภายในกลุ่มนั้นอาจจะมีผู้มีความสามารถใกล้เคียงกัน ในแขนงนั้น ซึ่งพรรคที่มีอายุมาแล้วได้สร้างแนวความคิดต่างๆ ก็มีมากในด้านการเศรษฐกิจ การสังคม การศึกษาก็มีมาก มีความคิดที่สะสมภายในพรรคมากแล้ว คนที่เกี่ยวข้องต่างๆ ปัญหาเหล่านี้คงจะมีมากในแต่ละด้าน ความสงบเรียบร้อยด้านการทหารต่างประเทศ แต่ละคนก็ไปศึกษาไปแสดงความคิดเห็นออกมาถึงการแก้ปัญหาที่นั้น ปัญหาที่แล้วก็เอามาอภิปรายในพรรค ถ้ามีกิจกรรมเหล่านี้อยู่การเลือกพื้นตัวภายในพรรคมันก็จะเกิดขึ้น แล้วคนๆ นั้นก็แสดงความคิดเห็นต่อมวลชนต่อสาธารณชนแล้ว มีความสามารถมีบุคลิกที่ประชาชนยอมรับก็ทำให้พรรคต้องสนับสนุนคนๆ นั้น ซึ่งนั่นเป็นหลักเกณฑ์ที่จะต้องมีการภายในพรรคแต่เดิยวันนี้มันไม่มี ถ้าหลักเกณฑ์มีอย่างนี้ มันก็เป็นแรงกระตุ้นว่าจะ เป็นรัฐมนตรีมันต้องเรียนฝึก แสดงความสามารถพูดโต้เถียงได้

ถาม กลุ่มเหล่านี้ จะผูกพันกันหนาแน่น หรือไม่

ตอบ ถ้าระบบเราไม่สร้างขึ้นใหม่ กิจกรรมภายในพรรคไม่เริ่มที่จะสนับสนุนให้มีการแสวงหาความรู้กัน มาทำหน้าที่ให้กับประชาชนหน้าที่เหล่านี้มันมีความผูกพันกันแน่นในทางที่จะต้องไปพูดจากันกับประชาชนได้ ชี้แจงปัญหาได้ มีความสามารถในการชี้แจงให้พรรคทราบได้ว่า ปัญหาเรื่องนั้นเรื่องนี้ มันจะต้องแก้ไขด้วยวิธีการอย่างนั้นอย่างนั้น

ถ้าหากไม่แน่นอนในแนวความคิดและวิธีการแก้ไขก็เป็นธรรมดาที่จะต้องใช้การผูกพันจิตใจในวิธีอื่น มันก็เกิดปัญหาที่การเมืองของเราไม่ได้มุ่งแก้ไขปัญหาสังคมไม่มีลักษณะในการจะสร้างความเจริญให้มีความรู้ความเข้าใจ การเมืองของเราเป็นการเมืองแย่งชิงอำนาจ มุ่งไปสู่อำนาจด้วยอิทธิพลด้วยอิทธิพลด้วยการเกาะกลุ่มสร้างพรรคพวกต่อรอง เป็นการสร้าง Pressure Group มากกว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจทางความคิด

ถาม ตัวท่านสมัยที่อยู่ในรัฐบาลในพรรคฯ เคยมีตัวอย่างเหล่านี้หรือไม่

ตอบ ในแง่ที่ว่าขอให้ทำอะไรตามแนวความคิดของเขานั้นไม่มี เพราะว่ามีส่วนตัวเขายอมรับในแนวความคิด แล้วเขาอาจจะไม่เข้าใจในวิธีการบางประการที่เราใช้ ซึ่งต้องใช้เวลาในการทำทำความเข้าใจ ส่วนในการที่ว่าจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือกัน ควรตั้งคนนั้นคนนี้ให้เป็นอะไร ก็มียู่ตามสมควร เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาของเราก็ต้องนั่งทำความเข้าใจกัน ผมไม่ใช่วิธีว่าไปรวบรวมพวกให้มาสนับสนุนว่าจะต้องเอาตามวิธีนี้ ผมจึงไม่มีข้อผูกพันอะไร ผมจึงมุ่งด้านวิชาการ แนวความคิดต่างๆ ทำให้เขาเกิดความเข้าใจอนาคตของพรรคแล้วสามารถนำแนวคิดไปเผยแพร่ได้ เป็นสิ่งจำเป็นอันหนึ่งในการเป็นผู้แทน พรรคกิจสังคมจะมีสิ่งนี้ เขาเข้ามามีชื่อพรรคช่วยนโยบายช่วยเป็นส่วนอันหนึ่งแล้ว เดียวนี้ความหวังที่เคยมีมันลดน้อยลง เขาถึงห่วงมาก ห่วงชื่อเสียงของพรรค ในช่วงต่อไปไม่เหมือนก่อน เขาจะลำบาก ผมจึงคิดว่านั่นเป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงแต่ มีบทบาทก่อนสร้างเสริมขึ้นมา เราควรมีอะไรที่ชักออกมาอีก เพราะเราเจยเล่นเงินผันประกันราคา รักษาฟรี แล้วไม่มีอะไรอีกแล้วไม่ได้ประกันราคาแล้วมันต้องมีอะไรอีกมาเพิ่ม แนวความคิดประชาธิปไตยที่จะให้เกิดขึ้นตั้งแต่หมู่บ้านตำบลขึ้นมา รัฐบาลกลางจะมีส่วนที่เป็นพลังทางด้านที่เกี่ยวกับการบริหารงานในลักษณะที่รวบอำนาจหมดไม่ได้ ต้องกระจายออก แนวความคิดที่ว่าหน้าที่ของรัฐบาลควรจะถูกจำกัดลงไปให้น้อย เป็นสิ่งซึ่งจะต้องกำหนดขึ้นแล้ว งานหลายอย่างเป็นงานซึ่งเขาจะต้องตัดสินใจเอง ในระดับท้องถิ่น ไม่ใช่จากส่วนกลาง เพื่อจะได้สิทธิ แนวทางความคิดแบบประชาธิปไตยมันเกิดขึ้นเสียที เดียวนี้ลัทธิการปกครองตนเองของประชาชนไม่มี

ถาม สภาตำบล อาจารย์ท่านก็เอ่ยว่า ตอนนี้น้ำมันอยู่ที่ตรงไหน

ตอบ ยะ ผมเร่งที่สุดว่า สภาตำบลจะเป็นสิ่งใหม่ที่พรรคกิจสังคมจะเอามาเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นว่าเรามีวิธีแก้ปัญหาของบ้านเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่ขัดแย้งออกไปว่าเป็นการแก้ปัญหาโดยกระจายทั่วทั้งประเทศ ไม่ใช่ว่าเป็นการแก้ปัญหาแต่ละหย่อม แล้วก็ล้มกัน เพราะการตัดสินใจของส่วนกลางนี้ไม่มีทางจะรู้ปัญหาในทางกว้างได้ครบถ้วน แต่ถ้าการปกครองให้สิทธิกระจายไปสู่ตำบลแล้ว ทุกตำบลจะเริ่มแก้ปัญหาในทางกว้างได้ครบถ้วน แต่ถ้าการปกครองให้สิทธิกระจายไปสู่ตำบลจะเริ่มแก้ปัญหาของเขาเองได้ ปัญหาต่างๆ ของแต่ละตำบลที่มันลดน้อยลงคือ ความเจริญของประเทศทั้งหมด ถ้าหากว่าแต่ละตำบลมีความก้าวหน้า ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และความสงบเรียบร้อย เพราะการปกครองมันจะกระจายไปทั้งด้านแนวความคิด ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจที่แต่ละตำบลพึงจะทำได้ แล้วการสนับสนุนการเงินที่จะให้แต่ละตำบลทำ แล้วตำบลนั้นก็ระดมเอาสรรพกำลัง ภายในท้องถิ่นมาดำเนินการได้เอง นอกเหนือจากพลังที่ส่วนกลางจะดำเนินการไปให้

ถาม ท่านคิดว่า ถ้าเกิดกฎหมายออกมากภายในระยะ 2 ปีนี้ ตำบลพร้อมที่จะรับทำตามได้หรือไม่

ตอบ ในกฎหมายที่เราเขียน เรากำหนดไว้เป็นขั้นตอนเลยว่า ตำบลที่จะมีฐานะเป็นนิติบุคคลต้องประกอบด้วยองค์คุณอย่างนี้ไม่ได้ขึ้นพร้อมกันหมด อยู่ที่การตัดสินใจของเขาเอง ลักษณะของการทำเราจะมีผู้จัดการตำบล ที่เรียกว่า ปลัดตำบล เป็นผู้บริหารงานภายใต้การควบคุมของสภาตำบล ซึ่งมาจากการเลือกตั้งส่วนหนึ่ง และมาจากการแต่งตั้งส่วนหนึ่ง แล้วค่อยๆ ออกไป คือมีขั้นตอนในการเลือกและหน้าที่ที่จะได้รับมอบหมายนั้น เป็นหน้าที่ที่เกี่ยวกับการพัฒนา เศรษฐกิจและการสร้างความสงบภายในสังคมนั้น ซึ่งจะเป็นหน้าที่โดยตรงของสภาตำบล แล้วรูปแบบที่เราให้ชี้แนะให้มีอยู่พร้อมและการประสานงานให้ก็ประสานกันขึ้นมาถึงระดับจังหวัด เพราะวาทโยบายของเราอันจาการบริหารงบประมาณจะกระจายไปสู่จังหวัด แต่ละตำบลจะต้องดำเนินการประสานงานกับงบประมาณในระดับจังหวัดที่สำคัญที่สุดก็คือว่า จะมีการวัดผลกันได้ตลอดหมดของตำบลทุกจังหวัด ถ้าผลของตำบลแต่ละจังหวัด แตกต่างกันอย่าง

โรนันั้นก็คือการที่ใช้พิจารณาความดีความชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วผู้ว่าก็จะผูกพันกับผลของงานภายใต้ตำบล เราทำให้ประชาชนมีอำนาจขึ้นในแง่ของการตัดสินใจ แต่อำนาจในการที่จะจัดสรรให้กำลังที่จะช่วยในแต่ละตำบลยังคงอยู่ที่ส่วนจังหวัด ไม่ใช้ส่วนกลาง เครื่องมือต่างๆ จะอยู่ที่นั่นหมด ทรัพยากรต่างๆ ที่กรมทาง กรมชลประทานสร้างต้องอยู่ที่จังหวัดหมด ไม่อย่างนั้นจะหาอะไรต้องมาตามที่กรมทาง กรมชลประทาน

ถาม แล้วบุคลากรจะต้องหาอย่างไร คือมาจากส่วนกลาง หรือห้องที่ตำบลผลิตเอง

ตอบ นั่นตอนแรก เราต้องกระจายบุคลากรจะไปถึงห้องที่ได้มาก ก็ต่อเมื่อ

1. เราส่งเสริมให้มีกำลังใจด้วยอำนาจ

2. ส่งเสริมให้เข้ามามีรายได้สูงขึ้น ได้รับการดูแลในด้านความเป็นอยู่ แต่ตอนนี้สภาพในแต่ละห้องที่มันอยู่ไม่ไหว เพราะมันไม่ได้พัฒนาขึ้นมา ที่อยู่น้ำไฟยังไม่มี เพราะถ้าความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่มันจะสนับสนุนให้คนพร้อมที่จะไปอยู่ในพื้นที่ต่างๆ มันน่าจะดีกว่า เมืองและมีความผูกพันกับคนในพื้นที่ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ มันก็ทำให้ได้รับการยกย่องเงินผันเป็นเชื้อตั้งแต่ต้น กระจายลงไปให้แต่ละห้องที่เข้าใจในปัญหาภายในพื้นที่ของตนเอง แล้วมีการตั้งโครงการงบประมาณตั้งแต่สภาตำบล

ถาม ปัญหาเรื่องเงินในพรรคมีการสนับสนุนกันอย่างไร ควรมีการระดมเงินในพรรค

ตอบ ความผูกพันในฐานะเป็นสมาชิก ประโยชน์สิทธิ์จะได้จากการเป็นสมาชิก และการที่สมาชิกทำงานให้พรรคช่วยเหลือทั้งแรงงาน สมอม มันก็จะเกิดความผูกพันกันแต่เรายังไม่ได้สร้างการเป็นสมาชิก โดยเราไม่มีกิจกรรมไม่ได้เขาต้องแสดงให้สังคมเห็นว่าเขามีบทบาททางการเมืองกันอย่างไร โดยสามารถนำเอาความคิดต่างๆ ทางการเมืองเผยแพร่ได้ มาใช้กับชุมชนนั้น ค่าบำรุงพรรคก็มาจากการลงขันกันเป็นกองกลาง มาจากสมาชิกในแต่ละระดับ แตกต่างกัน มีความผูกพันแตกต่างกันกับพรรคทุกคนจะแสดงตัวว่ามีความสำคัญอะไร ในแต่ละห้องที่ได้เมื่อมีกิจกรรมอะไรกับพรรค พรรคการเมืองต้องมีสาขากระจายอยู่ในต่างจังหวัด

ถาม แล้วเรื่องบางอย่างต้องมีตอบแทนให้เขาด้วย

ตอบ ถ้าเป็นลักษณะอย่างปัจจุบันก็ต้องเป็นแบบนี้คือ มีการเรียกร้องกันบ้าง แต่ถ้าเรามีการกระจายภาระไปทางกว้าง แต่ละคนก็จะจ่ายเงินช่วยน้อย คือ ไม่ต้องมีใครรับมากระดับการใช้ช่วยเหลือพรรคมันก็มีเป็นระดับๆ แล้วมันต้องมีการใช้เวลาในการสร้างสมทุนไว้

ถาม ท่านคิดว่าจำเป็นหรือไม่ที่ต้องให้เงินพิเศษ รายได้พิเศษ เลี้ยงดู ส.ส.

ตอบ เรื่องความประพฤติของบุคคลไม่เหมือนกัน มันแตกต่างกัน ถ้าในสังคมที่มีกฎเกณฑ์มาก ความประพฤติก็จะควบคุมได้ เรื่องการอุ้มชูช่วยเหลือก็มีบ้าง แต่ก็ต้องไม่มาก ถ้าแต่ละคนเข้ามามีกฎเกณฑ์ในพรรคทำงานให้พรรค

ถาม อยากให้แสดงความเห็นทหารกับการเมืองไทย มีลักษณะอย่างไร พรรคการเมืองหรือทหารใครมีอำนาจมากกว่ากัน ทหารมันมีคู่มือเมืองมานาน มีกำลังเหนือกว่ากลุ่มอื่น

ตอบ ถ้าการจัดตั้งพรรคมีระบบเข้มแข็ง บทบาทของพรรคย่อมจะมีมากขึ้นตามรัฐธรรมนูญ และกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ การที่ทหารมาทำหน้าที่เหล่านี้แทนเพราะพรรคการเมืองยังไม่มีความคิดจะทำอะไรนอกจากคำพูดที่ว่าเอาประชาธิปไตยมาพูดเท่านั้น บทบาททางการเมืองของทหารก็ไม่อาจลดลง เพราะการเมืองและเหี้ยก็ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยทางการเมือง ความมั่นคงของประเทศไป และนี่เป็นข้ออ้างของทหารมานานแล้ว และก็มีเหตุผลที่ต้องยอมรับ บทบาทของทหารก็ยังคงมีอยู่อีกระยะหนึ่ง จะอยู่นานเท่าไรก็ขึ้นอยู่กับฝ่ายพลเรือนมีความเข้มแข็งมากน้อยแค่ไหน

ถาม มันเป็นไปได้ไหมที่จะจัดตั้งพรรคการเมืองให้เป็นแบบทหาร

ตอบ มันคนละเรื่อง การจัดตั้งของทหารเพื่อสู้รบกับศัตรู "เรื่องของการเมืองไม่ใช่สู้รบกับศัตรู" มันเป็นเรื่องของการเจริญทางด้านแนวความคิดเกี่ยวกับความประสงค์ของประชาชนจะทำให้บ้านเมืองดีขึ้น

สัมภาษณ์นายบุญชู โรจนเสถียร

ครั้งที่ 1 : 21 ต.ค. 2529

ณ สำนักงานบัญชีกิจ กทม.

ถาม ครั้งแรกที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง

ตอบ ครั้งแรกที่เข้ามาทางการเมืองก็อยู่ในระหว่างเป็นผู้จัดการธนาคารกรุงเทพ อยู่ในช่วงนั้นก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นวุฒิสมาชิก สมัยจอมพลถนอมและจอมพลประภาสเป็นใหญ่อยู่ และในช่วงนั้นก็ไปทำหน้าที่ให้ความคิดหลายอย่างในด้านที่เกี่ยวกับการเศรษฐกิจ แต่ว่าช่วงนั้นไม่นานก็มีการปฏิวัติ 14 ตุลาคม ก็คงจะจำได้ แล้วจากนั้นผมก็ได้รับเลือกเข้าไปเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติจากการคัดเลือกกันที่สมัชชชาสนาม้านางเลิ้ง นั่นก็เป็นจุดเริ่มต้นในการเข้าไปสู่วงการเมืองทั้งๆ ที่ยังทำหน้าที่นายธนาคารอยู่ ยังไม่ได้หลุดออกมาเต็มที่ จะมาหลุดเอาตอนเมื่อเสร็จจากการร่างรัฐธรรมนูญ ก็คิดว่าควรจะต้องดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ คือ การจัดให้มีพรรคการเมืองขึ้นมา

ผมก็ได้เป็นผู้จัดทำตราสารที่เกี่ยวกับปรัชญา และวัตถุประสงค์ของพรรคการเมือง ชื่อกิจสังคมขึ้นมา แล้วก็เอาไปเสนอให้กับอาจารย์คึกฤทธิ์เพื่อจะขอให้อาจารย์คึกฤทธิ์มาจัดตั้งพรรคการเมืองนี้ แล้วก็อาจารย์คึกฤทธิ์ก็ยอมรับแล้วชักชวนเพื่อนฝูงบางคนเข้ามาเพื่อก่อตั้งพรรคการเมืองที่ชื่อกิจสังคมขึ้น

ถาม จุดเริ่มต้นที่เสนออาจารย์คึกฤทธิ์นี้อยู่ที่สมัชชชาสนาม้านางเลิ้ง หรือว่ารู้จักกับอาจารย์คึกฤทธิ์มาก่อนหน้านี้แล้วก่อนจะไปเสนออาจารย์คึกฤทธิ์

ตอบ ตอนนั้นก็อยู่ในระหว่างรัฐธรรมนูญ หลังจากที่ได้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติจากการเลือกตั้งที่สมัชชาที่สนาม้านางเลิ้ง เราก็ได้รับเลือกเข้าไปคนหนึ่ง ก็ไปร่วมรัฐธรรมนูญ มันก็ผูกพันกันมาว่า เมื่อได้ร่างเสร็จแล้ว ควรจะสานต่อ คือจะต้องสร้างองค์กรทางการเมืองขึ้นมา ซึ่งพรรคการเมืองก็เป็นองค์กรสำคัญองค์กรหนึ่ง

ถาม ทำไมช่วงนั้นก็มีการเมืองหลายพรรคทำไมไม่เข้าร่วมกับพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียงพอเพียง แต่กลับอยากจะตั้งพรรคการเมือง หรือเป็นเพราะนโยบายต่างกัน

ตอบ คงไม่ใช่เรื่องนโยบายต่างกันครับ แต่ว่าเราคิดว่าพรรคการเมืองในช่วงนั้นก็ยังไม่ใช่เป็นพรรคการเมืองอะไรที่มีรากฐานหยั่งถึงประชาชนเท่าที่เราอยากจะทำพรรคการเมืองที่มีฐานเป็นมวลชนอย่างแท้จริง แล้วเราก็ได้กำหนดแนวทาง หรือนโยบายเอาไว้ในทางที่จะให้การเมืองนี้เข้าไปสู่ ระดับตำบล สภาตำบลที่เราคิดจะสร้างขึ้นโดยมีกฎหมายรองรับให้เป็นองค์กรการปกครองที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุด เป็นองค์กรนิติบุคคล ซึ่งมีโอกาสที่จะพัฒนาท้องถิ่นในระดับตำบล ซึ่งมีหมู่บ้านหลายหมู่บ้านประกอบกันขึ้นมาเป็นตำบล เป็นเรื่องซึ่งเกี่ยวพันไปถึงปรัชญาหรือนโยบายของพรรคกิจสังคมตั้งแต่นั้น

ถาม ก่อนหน้านั้นเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัดพระนครมาก่อน

ตอบ เคยเป็น ช่วงปี พ.ศ. 2503

ถาม ตอนที่ได้รับแต่งตั้ง เข้าไปนั้น บทบาทที่เข้าไปเป็นสมาชิกมีบทบาททางด้านไหนบ้าง

ตอบ น้อยมาก สภา (จังหวัดพระนคร-ผู้สัมภาระ) ในช่วงนั้นประชุมกันปีหนึ่งไม่กี่หน และโดยมากก็จะประชุมเพื่อพิจารณาในเรื่องงบประมาณเท่านั้นงานอย่างอื่นก็คงมีบ้างเล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้มากมายอะไร

ถาม คุณบุญชู กล่าวไว้ว่า การเมืองไม่ใช่เป็นเรื่องของการสู้รบ แต่เป็นเรื่องของความเจริญทางด้านแนวคิดเกี่ยวกับความประสงค์ของประชาชน

ตอบ แน่นนอน ความคิดทางการเมือง เป็นความคิดอธิปไตยที่เกี่ยวกับการปรับปรุงสภาวะของสังคมนั่นเอง

ถาม อิทธิพลที่ได้รับก่อนที่จะเข้าสู่ทางการเมือง ได้รับการศึกษาจากใคร หรือนิยมชมชอบใครเป็นพิเศษ

ตอบ สำหรับตัวบุคคลก็ที่เลื่อมใสนับถือในหลายคน เรื่องที่ถือว่าเป็นสิ่งสนใจให้เข้ามาสนใจทางการเมือง ก็เห็นจะเป็นเรื่องที่เราศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เราได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความเป็นธรรมของสังคมอยู่มากในหลายต่อหลายกรณี โดยเฉพาะตอนที่เราศึกษาถึงแนวความคิดทางด้านเศรษฐกิจนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เรามีความสนใจเกี่ยวกับภาวะการต่างๆ ภายในบ้านเมืองว่า เหตุอะไรที่ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของคนแตกต่างกันมากในระหว่างเมืองกับชนบท ความแตกต่างเหล่านั้นเป็นสาเหตุเนื่องมาจากอะไร นั่นคือสิ่งสนใจเราเกิดมีความคิดที่จะติดตามศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไข

ถาม คุณพ่อของคุณบุญชู ท่านเคยปูแนวทางหรือว่าเคยพูดคุยหรือไม่

ตอบ คุณพ่อผมไม่เคยได้ให้แนวทางในด้านที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน หรือการศึกษา การอาชีพทั้งหลาย ท่านเคียวสนับสนุนให้ลูกมีโอกาสได้ร่ำเรียน ได้ทุ่มเทไม่ว่าอยู่ในฐานะซึ่งลำบากอย่างไรก็ตาม ยังตะเกียกตะกายหาเงินทองที่จะส่งเสริมให้ลูกได้เรียนหนังสือ ลูกในครอบครัวของเราทั้งหมดจึงได้เรียนในระดับมหาวิทยาลัยทั้งนั้น

ถาม จุดเริ่มต้นของคุณบุญชู จริงๆ ก็มาเริ่มที่ตอนอยู่ที่แบ่งกรุงเทพ

ตอบ ครับ

ถาม สำหรับสตีฟของคุณบุญชูอย่างเช่นคุณพล สิทธิอำนาจ คุณสังเวียร มีเผ่าพันธ์ได้ช่วยเหลือคุณบุญชูมากน้อยแค่ไหน

ตอบ คุณพล สิทธิอำนาจ เป็นนักเรียนนอก แล้วผมก็เอามาทำงานในธนาคารกรุงเทพ คุณพลก็มีส่วนช่วยเหลือผมด้านเกี่ยวกับการเตรียมงานต่างๆ ไม่ว่าจะ

เป็นงานด้านธนาคารก็ดีหรือจะเป็นงานทางด้านการเมือง ที่ผมเข้าไปเกี่ยวข้องคือ ทำหน้าที่เป็นคนค้นคว้าแสวงหาข้อมูลต่างๆ ตามความต้องการของผม และมีส่วนสำคัญอีกข้อหนึ่งคือ แก่เป็นคนเขียนคำบรรยายสุนทรพจน์ให้กับผม ในกรณีที่เป็นการบรรยายที่จะให้กับชาวต่างประเทศ

สำหรับคุณสังเวียร มีเผ่าพงษ์ แก่เป็นคนที่คงแก่เรียนทางด้านศาสนา พุทธ แล้วก็เกี่ยวกับเข้าไปถึงปัญหาสังคมด้วย แก่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเกี่ยวกับการวิเคราะห์เหตุการณ์ หรือเกี่ยวกับความเป็นไปในบ้านเมืองนี้ได้ดี แก่ก็ช่วยในด้านนี้ เป็นคนที่คอยเกลาคอยแก้หนังสือที่ผมเขียนผิดด้วย

ถาม คุณสังเวียรนี้กร่วมก่อตั้งพรรคกิจสังคมกับคุณบุญชู เลยตั้งแต่ต้น

ตอบ ใช่ครับ

ถาม ตอนหลังคุณบุญชู ก็ยังดึงไปเป็นเลขาธิการท่านเป็นรองนายกรัฐมนตรี

ตอบ ครับ เป็นรอง เลขาธิการนายกรัฐมนตรีประจำตัวผม

ถาม อย่าง ดร.อานวย ละครับ

ตอบ ดร.อานวยนั้น ผมคุ้นเคยกันเมื่อตอนที่ผมเข้าไปทำงานในกระทรวงคลัง แล้วก็คุณอานวยเป็นอธิบดีกรมศุลกากร ซึ่งผมดึงเอาเข้ามาเป็นปลัดกระทรวง

ถาม อย่างคุณยอดธง หีบหัวไม้ ละอะ

ตอบ คุณยอดธงนั้น ผมติดตามงานของแกมานานแล้ว ด้านการขีดเขียนแนวความคิดทางสังคมนิยมของคุณยอดธงก็เป็นแนวความคิดที่ผมได้เอามาใช้ในการทำงาน เพราะว่าคุณยอดธงมีความชำนาญชำนาญในการต่อสู้กับการขีดขวาง หรือการขัดแย้งต่างๆ ของฝ่ายตรงข้าม แล้วก็เห็นว่าเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ เข้าใจว่าการเคลื่อนไหวของฝ่ายสังคมนิยมนั้นจะมีจุดบกพร่องตรงไหน แล้วก็ไม่ต้องคล้องกับความเป็นไปของสังคมหรือความเชื่อถือของวัฒนธรรมของเราในกรณีใดบ้าง เราได้มีโอกาสที่ได้แยกแยะในแนวความคิดต่างๆ เหล่านี้

คุณยอดธงได้สะสมเอาจากประสบการณ์ของคุณยอดธงที่มีอยู่จากการต่อสู้ที่อยู่ตลอดเวลาเกี่ยวกับการเผยแพร่แนวคิดนี้ แล้วก็ เป็นเรื่องทำให้ผมได้ใช้คุณยอดธงในหลายกรณี แล้วก็หลายต่อหลายกรณีนี้ก็ เป็นเรื่องของการนำเอาปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญของความเข้าใจแนวทางสังคมนิยม เพราะว่าแนวทางนี้ มันไม่ใช่แนวทางของคอมมิวนิสต์ มัน เป็นแนวทางอีกทางหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับวิธีการที่จะแจกจ่ายโภคทรัพย์ให้เป็นธรรม เป็นวิธีการที่ดำเนินไปได้โดยใช้ระบบทุนนิยมเข้าช่วย

คุณยอดธงก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวความคิดสังคมนิยม ซึ่งคนยังติดข้องอยู่ว่า การกระจายโภคทรัพย์ที่เป็นธรรมตามคติของสังคมนิยมนั้นะ มันพึงกระทำได้ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแบบนี้ก็สามารถที่จะแจกจ่ายผลในทางที่เป็นธรรมขึ้นได้ในรูปของภาษี รูปของการกระจายผลได้ต่างๆไปสู่ประชาชนประเทศที่ดำเนินงานในรูปแบบนี้ได้สำเร็จแล้วก็มีประเทศในเขตสแกนดิเนเวียทั้งหลาย

ความคิดของผมที่ว่า จะอาศัยรูปแบบของทุนนิยมที่จะดำเนินการ มันมีอะไรที่ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนก็โดยเอากลุ่มพวกได้เผชิญกับปัญหานี้เอามาคุยกันแล้วก็แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นระยะๆ ซึ่งนอกจากคุณยอดธงแล้วยังมีคนอื่นอีกนะฮะ เราก็คุยกับเค้าอยู่เรื่อย

ถาม อย่างคุณทวีป วรดิลก

ตอบ คุณทวีป วรดิลก แก่ก็เคยมีแนวความคิดอย่างนี้แต่แกหนักไปทางเกี่ยวกับปัญหากับกฎบัตรกฎหมาย เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ต่างๆ

ถาม ลักษณะการใช้สัปดาห์ของคุณบุษุ มีลักษณะอย่างไร

ตอบ มันก็เป็นไปทั้ง 2 ทางนะฮะ บางทีเขามาช่วยงาน เขามีส่วนที่จะเสนอข้อคิดเห็นหรือแนวทางเข้ามาให้ผมเอง บางส่วนเขาทำให้ทำตามคำเรียกร้องของผม

ถาม มีคนกล่าวว่า ความคิดของคุณบุญชู เป็นลักษณะเสรีนิยมก็ไม่ใช่ สังคมนิยมก็ไม่เชิง เป็นลักษณะกลางๆ

ตอบ ก็ไม่เชิงว่าอะไรเป็นกลางได้ คำว่าเป็นกลางนี้ มันจะแก้ปัญหาของสังคมไม่ได้นะฮะ มันจะต้องยอมรับกันเสียก่อนว่าสภาพของสังคมปัจจุบัน มันเป็นสภาพสังคมที่เราพอใจหรือไม่ เราต้องการที่จะให้สังคมนี้เป็นแบบรูปอย่างไร

แนวทางแก้ไขที่ผมว่ามันต้องขัดแนวความคิดของสังคมนิยม แต่วิธีการเท่านั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องเดินไปตามทางสังคมนิยมของผู้อื่นที่เขาทำกันอยู่เช่น ให้รัฐเข้ามาดำเนินการรวบรวมทุนรอนเข้าเป็นของรัฐหมด แล้วก็ทำการแจกแจงการดำเนิน อย่างรัฐที่ดำเนินในรูปแบบของคอมมิวนิสต์นั้นเราไม่จำเป็นจะต้องเดินทางตามแนวนั้น เราควรเดินไปตามแนวที่สังคมของเราถือว่าเป็นสิ่งที่เขาอยากธำรงไว้

ดังนั้นแนวทางของเราที่เหมาะสมกับแนวทางของเรา น่าจะเป็นแนวทางที่เรียกว่า "แนวทางปฏิรูปสังคม" ในทางที่จะช่วยให้ความเป็นธรรมเกิดขึ้นได้ แล้วก็ยังยึดถือเอาระบอบของทุนนิยมเข้ามาดำเนินการเข้าใช้ได้ ไม่กระทบกระเทือนกรรมสิทธิ์ของบุคคลหรือสิทธิของบุคคลนั้น เป็นเรื่องซึ่งเรารู้สึกว่าเหมาะสมกับสภาพการณ์ของบ้านเมือง หรือเหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของเรา

ถาม ลักษณะนี้หรือครับที่คุณบุญชูกล่าวว่า "ผลการปกครองสำคัญกว่ารูปการปกครอง" คือเน้นที่ผลมากกว่าใช้มีครับ

ตอบ ครับ

ถาม การปกครองรูปแบบใดต้องเหมาะสมกับรูปแบบสังคม อันนี้เป็นผลมาจนถึงนโยบายพรรคกิจประชาคมด้วยหรือเปล่า

ตอบ คือ แนวความคิดของกิจประชาคมนั้น เห็นได้ชัดจากปรัชญาของเราว่า เราต้องการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยอาศัยหลัก 5 ประการที่

เรากำหนดเอาไว้ และเรื่องที่เราถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของแนวความคิดนี้ก็คือว่า เรายึดมั่นในระบบทุนนิยม อย่างเต็มที่ เป็นแนวทางที่เราก้าวไปสู่สังคมที่หน้าอยู่ มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับสังคมอื่นเขาด้วย เป็นสังคมทันสมัย มีความเป็นธรรมเป็นลักษณะของสังคม ซึ่งมีความแตกต่างในความเป็นอยู่และฐานะน้อยมาก การช่วยเหลือและร่วมมือกันภายในสังคม ในลักษณะที่ "เฉลี่ยความสุข" ไปอย่างทั่วถึง เป็นสิ่งที่เราก็คือได้ว่าเป็นสังคมที่มีความมั่นคงแล้วก็เป็นสังคมที่มีความรู้สึกเสมอเหมือนกันในด้านที่เกี่ยวกับการเสียสละ มีความรักในสังคมนั้น

ถาม คุณบุญชู คิดว่าสิ่งที่หวังนั้น มีทางจะเป็นจริงได้มั๊ย ถ้าหากมีกำลังกายกำลังใจ จะทำได้ต่อไป

ตอบ มันเป็นไปได้แน่ เพราะผมมีความเชื่อมั่นที่ว่า สิ่งต่างๆ เหล่านี้ยังเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ กระทั่งอาจพูดได้ว่าทุกคนด้วยซ้ำต้องการอย่างนั้น แต่ที่เราก้าวไปสู่ความต้องการหรือจุดหมายนั้นได้ มันต้องร่วมกันทำ ร่วมกันสร้าง นั่นก็เป็นเครื่องหมายของ "รวงผึ้ง" ที่เราสร้างเอาไว้ มันจะต้องร่วมกันที่จะสร้าง ต้องอดทนที่จะร่วมกันสร้าง เพราะมันเป็นสิ่งที่ไม่ใช่บรรลุได้ง่าย ถ้าหากร่วมกันจริงๆ พร้อมใจกันทุกคนการสร้างก็เป็นไปได้ จะสร้างให้ใหญ่โตแค่ไหนก็ได้

ถาม ย้อนกลับไปอีกครั้งหนึ่ง สมัยก่อตั้งพรรคกิจสังคม เรื่องโครงการเงินผันทำไมเป็น "นโยบายเอก" ของพรรคกิจสังคม จนมาถึงนโยบายของพรรคกิจประชาคมในปัจจุบัน

ตอบ ผมได้พูดแล้วตั้งแต่ต้นว่านโยบายกิจสังคมที่กำหนดขึ้นไว้ว่า จะยึดเอาปรัชญาว่าสร้างสังคมของเราให้มีความเสมอภาคกัน ให้มีความแตกต่างกันในความเป็นอยู่ทั้งระดับบุคคลและระดับของสังคมใกล้เคียงกัน ความแตกต่างกันระหว่างเมืองกับชนบทให้มีความเจริญทัดเทียมกัน ใกล้เคียงกัน รูปการปกครอง

ของเรา เรายังไม่เคยกระจายอำนาจในการปกครอง เพราะเราปกครองกันโดยตั้งเอาอำนาจ - ทรัพยากรทั้งหลายมาจัดสรรมาจัดทำกันในส่วนกลางเท่านั้น เมื่อเราเห็นว่าการที่จะกระจายความเจริญทั้งหลายมันจะต้องกระทำโดยบุคคลซึ่งอยู่ในส่วนกลาง อยู่ในพื้นที่ที่เป็นเมือง ลงไปถึงระดับที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด คือระดับตำบลที่เป็นที่อยู่อาศัย เป็นสังคมของเขา เขาจะต้องมีโอกาสจัดแจงแก้ไขปัญหาดังๆ ที่เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ สภาพการท่ามาหากิจของเขาในระดับตำบลหรือระดับแต่ละหมู่บ้าน ถ้าเราไม่กระจายอำนาจไปให้เขาช่วยกันทำกันอย่างจริงจัง เป็นการกระจายเพื่อแผ่ทั่วไปหมดทุกตำบลละก็ ความเจริญของบ้านเมืองก็จะกลายเป็นความเจริญที่เกิดขึ้นเป็นย้อมๆ เพราะว่าการดำเนินงานไม่ทั่วถึง เป็นไปในลักษณะซึ่งมีอัครยาวสาวได้สาวเอา โดยคนส่วนกลางหรือผู้ทรงอำนาจในแผ่นดิน ฉะนั้นในเรื่องเงินผันจึงเป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นหรือจัดให้มีขึ้นโดยเจตนาประการนี้ว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพท่ามาหากินแต่ละหมู่บ้านที่เขาไม่มีโอกาสได้ทำอะไรเองนั้น เราควรจะให้โอกาสเขา แต่โอกาสที่เขาทำนั้นต้องประกอบด้วยทรัพย์สินหรือเงินทองต่างๆ ที่จะเข้าเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงด้วย ฉะนั้นเราจึงกระจายออกไปในรูปของเงินผันให้ทุกตำบลเท่าเทียมกันหมด แล้วให้สภาตำบลหรือบุคคลในท้องถิ่นภายในตำบลนั้น ร่วมกันพิจารณากำหนดวิธีการใช้เงินเหล่านั้น การแก้ไขสภาพความเป็นอยู่และสภาพการท่ามาหากินของเขาก็คือเรื่องทอง เงินผันซึ่งเจตนาแล้ว ก็อยู่ในเรื่องของการสร้างระบอบประชาธิปไตยให้มันกระจายไปสู่ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากเมืองให้ทั่วถึง ไม่ใช่ว่าประชาธิปไตยมามีความเข้าใจว่าดำเนินงานอยู่ในเมือง โดยเฉพาะอยู่ในกรุงเทพเท่านั้น แล้ววิธีการกระจายไปนี้ เราก็มั่นใจว่าจะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจพร้อมกันไปด้วย คือการจ้างงานให้เกิดขึ้นทั่วไป แล้วเราก็มั่นใจว่าเขาร่างงานจากไร่จากนา เขาจะได้มีโอกาสสร้างแรงงานในพื้นที่นั้น โดยเสริมรายได้ให้คนในพื้นที่ นั่นคือที่มาของเงินผัน วัตถุประสงค์ของเงินผันโดยแท้จริงนั้นเป็นวัตถุประสงค์ที่จะสร้างฐานทางด้านประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชนบท

ถาม เป็นคนน่า "แนวคิด" ไปเสนออาจารย์คึกฤทธิ์

ตอบ ครับ

ถาม มีคำพูดค่อนข้างมาก โดยเฉพาะนักวิชาการฝ่ายหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดนี้ที่ว่า "ตาน้ำพริกละลายแม่น้ำ" โดยฐานะสภาพทางการคลังที่เป็นแบบนี้ในขณะนั้น

ตอบ ผมเข้าใจว่า ผู้ที่วิจารณ์เรื่องนี้ไปทำนองนั้น ก็วิจารณ์โดยสร้างความคิดที่ว่าโครงการเงินผันทำอะไรไม่เป็นขั้นเป็นอัน เงินก็กระจายไปแล้วก็สูญเปล่าซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้วมันก็ไม่ใช่ ถึงแม้จะเป็นจริงในบางกรณี ซึ่งไม่ทำให้สิ่งที่ไม่สมควรและความรู้เท่าไม่ถึงกาลแล้วนั้น สิ่งนั้นมีความคงทนน้อยสูญหายไปได้ง่ายๆ รวมกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนเริ่มมีความรู้สึกสนใจเกี่ยวกับสิทธิของตนเองที่จะปรับปรุงแก้ไข ภาวะทำกินหรือภาวะความเป็นอยู่ของตัวเอง พยายามแข่งกันตั้งก็พยายามสงวนสิทธิ์กัน พ้องร้องเกี่ยวกับการทำต่างๆ ที่มีข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น รวมทั้งประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการที่เรากำหนดไว้ เป็นแนวทางในด้านที่เกี่ยวกับการสร้างฐานทางประชาธิปไตยในระดับนั้นผลที่ปรากฏขึ้นมาใน สภาพความเป็นอยู่ของชาวชนบทได้เปลี่ยนแปลงไป ผมไม่คิดว่า บุคคลที่พูดตั้งนั้นไปดูสภาพที่เกิดขึ้นใหม่หลังจากที่มีเงินผันแล้ว สภาพความเป็นอยู่ต่างๆ มันสะดวกสบายดีขึ้น ถึงแม้ว่ามันยัง ใช้ไม่ได้ก็ตาม แต่มันดีกว่าเก่าอย่างมหาศาล มีถนน ท้องถิ่นที่ได้เงินผันเข้าไปเปลี่ยนแปลง สภาพความเป็นอยู่ของมันมากมาย ซึ่งยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งความคิดไปช่วยในเรื่องนี้ก็กระจายออกมาในรูปของ กสช. เป็นระยะ เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าประโยชน์ที่ได้จากเงินก้อนนี้ มันมากกว่าสิ่งที่พูดกันว่ามันเป็นเรื่องของการละลายเงินทองหลายพันล้านไปอย่างไม่ได้ประโยชน์เสียหายมากมาย ผมเชื่อว่า ระยะหลังนี้คนคงจะต้องยอมรับกันแล้วหลังจากที่ได้ไปสำรวจตรวจสอบผลของงาน

ความจริงเงินผันแก้หัว ที่ออกไปนี้มัน 2 ก้อน ระยะแรกเท่านั้นก็ปลุก
 ความสนใจทางด้านประชาธิปไตยได้เยอะ แก้ปัญหาทางด้านการเมืองไม่มึงงานทำ
 ไว้ให้กับคนท้องถิ่นได้เยอะ แล้วทำให้มีการเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของประชา
 ชนในชนบทให้สะดวกสบายขึ้นเยอะ หลักฐานมันมีอยู่มันปรากฏอยู่ ผมขอยืนยัน
 ว่าข้อวิจารณ์ของคนที่ไม่ได้เห็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงแต่ว่าวิเคราะห์
 หรือกำหนดความเห็นนั้นขึ้นมาจากจินตนาการของตัวเอง จากความเข้าใจแต่
 ว่าเงินกระจายออกมาเป็นก้อนย่อยๆ ไปสู่ชนบทแล้วก็เข้าใจว่ามันไม่มีอะไร
 เป็นขึ้นเป็นอันเหลืออยู่ ความจริงมีอยู่เป็นขึ้นเป็นอันก็ชัดแจ้งมีอยู่เยอะทีเดียว
 และระบบเงินผันที่ว่าไปตามจริงแล้ว งานที่ได้ขึ้นมรมันมีค่าสูงกว่าเงินเสียไป
 ด้วยซ้ำ เขาร่วมมือร่วมใจกันทำด้วยแรงงานของพวกเขาเอง ใช้วัสดุส่วนที่
 เขามีอยู่ไปเสริมเพื่องานสำเร็จนี่คือข้อมีหลักที่แสดงได้เยอะทีเดียว เงินบาท
 หนึ่งนั้นมันได้ผลเป็นยี่สิบสามสิบบาทก็มีมันไม่ใช้ที่ผ่านมาแล้วเงินหลวง 1 บาท
 ใช้ลงไปมันได้ผลเพียง 60-70 (สตางค์-ผู้สัมภาษณ์) มีเยอะ หรือน้อยกว่า
 นั้นก็เยอะ

แต่ในกรณีของเงินผันกลับตรงกันข้าม ผมไม่เกียงว่าบางจุดอาจจะเสีย
 หายไป เพราะการกระทำของบุคคลที่ใช้ไม่ได้ ก็มีเหมือนกัน แต่ครั้งที่สองก็มี
 ความระมัดระวังขึ้น ทะเลาะกันใหญ่ ฟ้องร้องกัน สำหรับคนที่ทำไปในทางที่
 ไม่ถูก ก็ถูกฟ้องร้อง เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกหวงแหนสิทธิของตนที่จะ
 พึ่งรักษาเอาไว้ ผลประโยชน์ของตัวว่าควรจะรักษา ใครจะแย่งเอาไปทำให้
 ผลประโยชน์ของเรา เราต้องต่อสู้ เราต้องคัดค้านทะเลาะกันมาก เป็นประ
 โยชน์อีกอย่างหนึ่งทางด้านแนวทางด้านประชาธิปไตย

การสัมภาษณ์นายบุญชู โรจนเสถียร

ครั้งที่ 2 ที่บ้านอยู่สบาย หัวหิน
วันที่ 1 พฤศจิกายน 2529
เวลาประมาณ 16.00 น.

ถาม การเข้าเป็นรัฐมนตรีครั้งแรก ตอนเป็นรัฐมนตรีคลัง และความคิดที่นำมาใช้ เช่น ไทยแลนด์อิง และอีกหลายๆ ความคิด เช่นว่าการปฏิรูปที่ดินฯ

ตอบ ตอบเข้าไปเป็นรัฐมนตรีคลัง เป็นระยะหลังจากที่มีการเคลื่อนไหวของนักศึกษา ในการปฏิวัติครั้งหนึ่งที่เรามีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ แล้วมีอาจารย์สัญญา ทัศนีย์ที่เป็นนายกชั่วคราวในช่วงนั้น ประชาชนก็กำลังตื่นตัวกับแนวความคิด ของประชาธิปไตยโดยสิทธิของประชาชนที่ได้ถูกล่วงละเมิดมาในระยะเวลา หนึ่งโดยการปกครองเผด็จการ พอระยะที่เรามีรัฐธรรมนูญใหม่ มีผู้ต้องการ ตั้งรัฐบาลที่ประกอบด้วยผู้แทนราษฎร ประชาชนก็เรียกร้องสิทธิที่ถูกละเลยถูก หอดทิ้งมาตลอดเป็นต้นเช่น ความล้มเหลวของชนบท การตกต่ำทางด้านรายได้ ของประชาชนที่เป็นเกษตรกรรวมถึง การทำหลายอย่างที่ทำให้เกษตรกรตก อยู่ในสภาพเสียเปรียบแล้วก็ถูกนายทุนเร่งรัด ชูตริตต่างๆ ทำให้สูญเสียที่ดิน ทำกิน การเรียกร้องต่างๆ ก็เยอะไปหมด เราก็กลุ้มใจ"

ถาม ฉะนั้นก็เลยมีการก่อตั้งพรรคกิจสังคม

ตอบ ในช่วงนั้นเป็นช่วงซึ่ง เมื่อเราเป็นรัฐบาลสิ่งแรกที่จะต้องทำก็คือจะต้องจัดการ บริหารทางด้านการศึกษาเงินให้พุ่งไปสู่การเพิ่มพลังทางด้านประชาชนกลุ่ม นั้นให้มากขึ้น ที่ทำในช่วงนั้นก็ถือว่า การกระจายเงินงบประมาณออกไปในรูป เงินผัน นั่นก็เรื่องหนึ่ง การบังคับให้ธนาคารพาณิชย์กระจายเงินออกไปให้ ชาวไร่ ชาวนากู้ เกษตรกรก็อย่างน้อยจำนวน 5% ของเงินฝาก ก็พยายาม เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ บังคับให้ธนาคารที่เปิดสาขาอยู่ในต่างจังหวัดกระจายเงิน

ที่ได้รับฝากในจังหวัด ให้อยู่ในท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 60% นี่เป็นการกระทำของเราในช่วงนั้น เพื่อที่จะกระจายทุนออกไปให้ประชาชนที่อยู่ในชนบท ซึ่งปกติจะขาดทุนรอนอยู่ตลอดเวลา แล้วก็การประกอบทางด้านการธนาคารก็มักจะสูบเงินจากชนบทเข้าส่วนกลาง ไปรับฝากมาแล้วก็เอามาลงทุนที่กรุงเทพฯ อยู่ในเมืองเป็นส่วนมาก เป็นเรื่องซึ่งเราปรับใหม่และเปลี่ยนแปลงใหม่ในเรื่องที่เราดำเนินงานทางการคลังเพื่อประชาชน ไม่ใช่เพื่อคลังโดยเฉพาะ นี่เป็นแนวทางที่เราทำในช่วงนั้นถือว่าเป็นงานปฏิรูปทางการเงินการคลังเป็นครั้งแรก การกระจายเงินอย่างนั้นไม่เคยมีมาก่อน

ถาม เป็นเพราะว่ากระแสสังคมนิยมขึ้นด้วยหรือเปล่า ความคิดทางด้านกระจายรายได้ถึงเข้าส่วนหนึ่ง

ตอบ นั่นก็ถูกแหละ แต่ความคิดของเราเป็นความคิดที่มันปรากฏภาพที่ชัดแจ้งมาเป็นระยะเวลานานแล้ว ว่ามันมีการรวบรวมทุนมาไว้ส่วนกลางไม่ได้กระจายออกไป แม้กระทั่งการจัดการงบประมาณ ก็มักจะต้องให้ส่วนกลางเป็นผู้วินิจฉัยในการบริหาร ทางด้านเอกชนการเงินที่สถาบันรวบรวมเข้ามา ธนาคารพาณิชย์รวบรวมเป็นเงินจากชนบทต่างๆ รับฝากจากประชาชนทั่วไป เมื่อรับไว้แล้วก็โอนเข้ามาไว้ที่กรุงเทพฯ มาลงทุนที่กรุงเทพฯ สภาพที่เห็นว่ามันแตกต่างกันก็คือว่า ความล้มเหลวของชนบทที่มันชัดแจ้ง ถนนหนทางก็แย่ บ้านช่องก็แย่อสภาพความเป็นอยู่ของชนบทมันห่างไกลจากเมืองนี้มาก

ถาม คิดว่านโยบายนี้ก่อนจนถึงช่วง 6 ตุลาคมคิดว่า ในทัศนะของคุณบุคคลคิดว่าได้ผลมากน้อยแค่ไหน

ตอบ ก็ได้ผลคือทำให้เกิดแนวความคิดอีกแนวหนึ่ง แนวความคิดนี้ก็ได้รับการปฏิบัติต่อเนื่องกันมา อย่างกรณีเงินผัน ก็มีการปฏิบัติต่อเนื่องกันมา โดยกรณีที่ยังคับสถาบันทางการเงินกระจายทุนไปให้เกษตรกร ก็ต่อเนื่องกันมา และก็มาหยุดชะงักอีกหลังจากที่ขึ้นไปถึง 13% ก็หยุด แทนที่จะขยายต่อไปเรื่อยๆ นี่ก็เป็น

เรื่องซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชั้นระยะหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงอย่างนี้ก็เห็นผลแล้วว่าทุนที่กระจายไปในท้องที่ต่างๆ ในชนบทก็ทำให้ความเจริญต่างๆ ในชนบทเริ่มปรากฏให้เห็น มีตลาด มีบ้านช่อง มีการลงทุนในต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้น

ถาม พอมาถึง 6 ตุลาคมคุณบุญชูก็กลับไป BANK เลย

ตอบ ฮะ 6 ตุลา ก็สกายูบแล้ว ทุกคนก็ต้องหยุดหมด เพราะว่าพรรคการเมืองก็ถูกทำลายหมด ผมก็ยังไม่ได้กลับไปทีเดียว ก็คิดจะทำงานส่วนตัว แต่ว่าทางธนาคารเข้ามาเรียกร้องให้เข้าไปอีกช่วงนั้นก็มีปัญหาการดำเนินงานของธนาคารกลับไปช่วยแก้ไขแต่ว่าในระหว่างที่ทำงานอยู่ในธนาคารก็เกิดมี 6 ตุลาขึ้นมาเกิดการปฏิวัติโดยคุณเกรียงศักดิ์ เรียกคุณสงัด ชลออยู่เข้ามา คุณเกรียงศักดิ์ยึดอำนาจ และก็มีการเลือกตั้งสภาขึ้นใหม่ และคุณเกรียงศักดิ์ก็ต้องลาออกคุณเปรม ขึ้นเขาก็มาชวนเราเข้าไปทำงาน

ถาม คุณบุญชูก็เลยเป็นรองนายกรัฐมนตรี

ตอบ เรื่องนี้เมื่อเข้ามาก็มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขก็คือ น้ำมันขาดแคลน ราคาน้ำมันขึ้นอยู่เรื่อย โดยสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดในขณะนั้น คือสภาพของเงินเพื่อสินค้าหลายอย่างราคาขึ้นไปหมด น้ำตาลก็ราคาแพง น้ำมันก็จำเป็นที่จะต้องเข้ามาแก้ไข

ถาม ช่วงนี้หรือเปล่าครับที่ได้เสนอความคิดหลายรูปแบบที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด เช่น ไทยแลนด์อิงหรือว่าผู้นำที่ดี

ตอบ อ้อ เรื่องแรกตอนที่เข้ามาก็ต้องการแก้ไขทางด้านเกี่ยวกับค่าครองชีพ น้ำมันแพงผมต้องการจะใช้พลังงานอย่างอื่นเข้ามาใช้แทนน้ำมันจะใช้ไฟฟ้าเพื่อมาเป็นพลังงานทางไฟฟ้า ก็เกิดน้ำขาดแคลน น้ำในเขื่อนขาดต้องลดจำนวนน้ำที่ใช้ต้องปิดไฟ ต้องมีการกำจัดเวลาสถานีโทรทัศน์เป็นปัญหาที่ผมถือว่ารุนแรงมาก

ในระยะนั้นต้องแก้ไข ฉะนั้นขณะที่ต้องแก้ไข เรื่องราวต่างๆ เหล่านี้งานหลายอย่างที่เราเริ่มขึ้นมา เพื่อที่จะ เสริมฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ความคิดที่ว่าจำเป็นจะต้องให้บทบาทของภาคเอกชนมีมากขึ้น มีความคิดที่จะให้รวมตัวระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาลให้มันโยบยายร่วมกันให้มีการประสานงานกันให้สอดคล้อง เป็นผลทำให้เรามีอำนาจที่จะแข่งขันกับคู่แข่งในประเทศอื่น ๆ ได้ดี ความคิดที่ว่าจะต้องร่วมมือกันทั้ง 2 ฝ่ายอย่างแน่นแฟ้น โดยมีการปรึกษาหารือกับความคิดที่ว่าจะทำอย่างไร ก็เกิดแนวความคิดที่เกี่ยวกับบริษัทรวมไทยที่เรียกว่า ไทยแลนด์อิงซ์ ความคิดคือต้องการที่จะให้ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลได้มีโอกาสที่จะทำงานร่วมกันโดยการวางแผน ปรึกษาหารือร่วมกัน นั่นเป็นครั้งแรกที่รัฐมนตรีเศรษฐกิจจะมานั่งปรึกษาหารือ กับนายก-สมาคม 3 สมาคมคือ สมาคมสภาหอการค้า สมาคมอุตสาหกรรม และสมาคมธนาคารไทยเป็นงานที่เราเริ่มขึ้นมาในช่วงนั้น และนั่นคือสิ่งสุดท้ายต่อเนื่องมาเป็น กรอ. ยังไม่สำเร็จตามที่เราต้องการ

- ถาม เคยอ่านงานเขียนท่านที่ลงในหนังสือหรือมีคณาจารย์มาว่า จะต้องบริหารประเทศให้เหมือนบริษัท บริษัทหนึ่งก็คือ ความคิดไทยแลนด์อิงซ์
- ตอบ ฮะ เหมือนกับการประสานโครงการเกี่ยวกับการพัฒนา ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องอะไรก็ตาม จะต้องหารือกันระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาล องค์กรต่างๆ สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นองค์กรที่จะทำงานร่วมกันทั้งนี้ถ้าหากว่ามองจากสภาพของเศรษฐกิจที่การกระทำต่างๆ นี้มันเป็นการกระทำจากเอกชนทั้งนั้น รัฐเพียงแต่เป็นผู้กำหนดโอกาส เงื่อนไขต่างๆ รวมทั้งระเบียบแบบแผนนั้นการกำหนดโอกาส กำหนดเงื่อนไข กำหนดระเบียบแบบแผนนี้ถ้าไม่สอดคล้องกับความประสงค์หรือการกระทำของฝ่ายทางเอกชนเมื่อขัดกันแล้ว ผมที่จะได้มันก็ยอมไม่ได้ มันก็เลยต้องทำร่วมกัน นั่นเป็นแนวความคิดที่เราได้มา ความจริงแล้วเราได้มาจากการกระทำของผู้ปุ่น ประเทศผู้ปุ่นเขาใช้วิธีนั้นมาตลอด การประสานงานระหว่างกลุ่มธุรกิจภาคเอกชนกับการบริหารงานของรัฐบาล เพื่อ

ที่จะทำให้อำนาจการเมืองอื่น อำนาจต่อรองกับต่างประเทศดีกว่า ผู้บ่นทำได้สำเร็จดีที่สุดเราก็อาศัยแนวความคิดนั้นเอามากำหนดเป็นแนวทางของเราในช่วงที่เราต้องการจะเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจที่มีปัญหาทางการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกมากมาย ความวุ่นเรอของกลไกทางเศรษฐกิจมีมาก มีการยกเลิกกฎเกณฑ์หลายต่อหลายอย่างทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ มีการกีดกันทางการค้า มีการสร้างกำแพงภาษีต่างๆ ทั้งหมดนี้เป็นเหตุการณ์ที่บังคับให้เราจำเป็นต้องจัดรูปบริหารของเรา เราก็เลียนเอาความคิดของเขามา

ถาม ในตอนที่ท่านเสนอผมมาได้ว่า ผมยังเป็นนักเรียนอยู่ที่จุฬา ท่านไปพูดที่จุฬา และความคิดเรื่องบริษัทประเทศไทยของท่านก็ได้รับเสียงสะท้อนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะจากกลุ่มยังเดิร์ก ตอนนั้นกำลังเป็นใหญ่ไม่ทราบว่าจะเท็จจริงเป็นอย่างไรบ้างครับ

ตอบ บุคคลเหล่านั้นความเข้าใจของประชาชนนี้ยังมีน้อยกว่าคำว่า บริษัทรวมไทย หมายถึงอะไรกันแน่เลยคิดไปว่าเป็นการที่จะทำให้ประเทศมีลักษณะไปเหมือนกับ การประกอบธุรกิจ แล้วก็เป็นการดึงเอาผู้ประกอบการต่างประเทศ นักธุรกิจข้ามชาติเข้ามาแสวงประโยชน์จากประเทศของเรา มองไปในแง่นั้นนั้นก็เลยมีการวิพากษ์วิจารณ์ไปในทางคัดค้านไม่เห็นด้วยกับการกระทำนั้นไม่น้อย นั่นก็เป็นเพราะว่า เขายังไม่เข้าใจถึงวิธีการหรือจุดหมายปลายทางของแนวความคิดนี้ หลังจากที่เขาได้รับการชี้แจงแล้วก็ติดตามดูการกระทำต่างๆ แนวนั้นที่ออกมาในรูป กรอ. ต่างๆ ก็เริ่มเข้าใจขึ้น เริ่มเห็นว่าเป็นแนวความคิดที่ถูกต้อง ก็ต้องถือว่าแนวทางนี้เป็นแนวทางสำคัญสำหรับประเทศเรา ซึ่งยังมี ความอ่อนแอทางเศรษฐกิจอยู่มากต้องรวมพลังกันก่อการกระทำที่จะให้สำเร็จตามเป้าหมายนี้ก็จะต้องใช้เวลาอีกสักกระยะหนึ่ง เนื่องจากว่าในการร่วมมืออย่างนี้จะทำได้สำเร็จก็ต่อเมื่อ ความคิดอ้างของข้าราชการต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ถาม องค์กรหลักที่จะช่วยคือองค์กรราชการส่วนใหญ่
 ตอบ ก็คือ ข้าราชการยัง เข้าใจว่าการที่สนับสนุนให้ธุรกิจ เอกชนประกอบกิจการได้ ผลกำไร เป็นเรื่องไม่ถูกต้อง การร่วมมือกับเอกชนไม่ใช่ เป็นวิธีการที่ถูกต้อง ในแนวความคิดตามปรัชญาของข้าราชการปัจจุบัน มองในแง่ว่าการที่จะไป ร่วมมือให้โอกาสสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นในทางที่นักธุรกิจจะได้ประกอบการ มีผลกำไรนั้น รู้สึกว่ายังขัดกับความคิดอ่าน หรือแนวทางปรัชญาของพวกข้าราชการปัจจุบัน

ถาม ความคิดที่ท่านเสนอออกมานั้น รัฐมนตรีคนอื่นเขาว่ายังไงบ้าง อย่างพรรคชาติ ไทยพรรคประชาธิปไตยที่เข้าร่วมเป็นรัฐมนตรี เศรษฐกิจตอนนั้น
 ตอบ ตอนนั้นฝ่ายที่อยู่ในรัฐบาลไม่ได้วิพากษ์วิจารณ์ เรื่องนี้กันหรอก คนภายนอกมากกว่าที่วิพากษ์วิจารณ์ ฝ่ายรัฐบาลในช่วงนั้นความเข้าใจยังมีน้อย เพราะว่ามัน จะเป็นแค่เพียงความคิด การกระทำก็ยังน้อยมาก แต่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วก็คือมีการประชุมหารือกันระหว่าง สมาคม 3 สมาคม กับรัฐมนตรีการเศรษฐกิจทั้งหลายที่อยู่ภายใต้การควบคุมของผม

ถาม นี่เป็นก้าวแรก

ตอบ ก้าวแรกที่มา ตอนหลังนายกรัฐมนตรีมาเป็นประธาน กรอ. เองมีการประชุม ทุกครั้งก็นายกรัฐมนตรีเป็นประธานการประชุม สมัยก่อนผมก็เคยทำหน้าที่นั้น ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระจายการบริหาร งบประมาณไปสู่จังหวัดก็ทำในช่วงที่ผมเป็นรองนายกอยู่ การที่ว่าเมื่อมีการกำหนดงบประมาณที่ต้องใช้จ่าย ของกรมกองต่างๆ ที่จะต้องเอาไปดำเนินงานแต่ละจังหวัดนั้น เราให้กำหนด จำนวนเงินให้โอนไปให้จังหวัดเป็นผู้บริหารเลย ไม่ใช่ว่าจะให้กรมกองต่างๆ ในส่วนกลาง เป็นผู้สั่งการผู้บริหารนี่เป็นครั้งแรกเหมือนกัน แต่ว่าหลังจากที่ผม ออกมาแล้ว ใ้ฉันก็ถูกถอนออกมาอีกในระยะที่ผมทำนั้นมีผลทำให้เมื่อมีการอนุมัติ งบประมาณแล้ว การดำเนินงานในแต่ละจังหวัดก็ทำได้ทันที ทำได้รวดเร็ว

งบประมาณที่จะเหลือค้างยกข้ามปีก็น้อย เพราะว่าโดยปกติเมื่อบประมาณแผ่นดินได้รับการอนุมัติ กว่าเจ้าหน้าที่ที่ส่วนกลางจะได้เริ่มดำเนินการก็ต้องเสียเวลามาก มักจะไปกระจุกเอาตอนสุดท้ายปลายๆ ปีงบประมาณก็เร่งกันใหญ่ มันเป็นข้อเสียที่มีมานานแล้ว เราก็กระจายออก งบประมาณจะเป็นของกรมประมงก็ดี กรมชลประทานก็ดี กรมทางก็ดีที่จะต้องทำในจังหวัดหนึ่งเราก็โอนไปให้ดำเนินการที่นั่น เป็นการศึกษาก็ดี เป็นการสาธารณสุขก็ดีไม่ว่าจะมาขอให้ทางกรมในกระทรวงที่กรุงเทพฯ เป็นคนคอยพิจารณาว่าทำตรงนั้นทำตรงนี้ จะประมูลหรือยัง เป็นคนออกแบบเรียบร้อยแปลเหล่านี้ทำอยู่ที่ส่วนกลางนี้ถึงไม่กระจาย ผมก็เป็นคนเริ่มต้นให้กระจาย ลงมือปฏิบัติสักปีสองปีแล้วตอนหลังก็ดึงกลับไปอีก อธิบติต่างๆ ยังหวงอำนาจกันเป็นดับ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงอีกอย่างหนึ่งในช่วงที่ผมเป็นรองนายกก็เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทางด้านการบริหารต่างๆ ให้กระจายออกไปสู่ท้องถิ่น ความคิดของผมยังเป็นความคิดที่ต้องการ การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นในระดับตำบลได้ดำเนินงานในแขนงต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมในพื้นที่นั้นได้เสร็จสิ้น ไม่เป็นการรวบเอางานไว้ส่วนกลาง ซึ่งทำให้ทุกอย่างล่าช้าและเป็นการดำเนินการที่ไม่ตรงตามความต้องการของประชาชน คนที่อยู่ส่วนกลางในกรุงเทพฯ ย่อมจะไม่รู้เรื่องราวการเป็นไปของประชาชนในท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ตำบล เป็นเรื่องซึ่งต่อไปแนวความคิดประชาธิปไตยมันก็ต้องไปในแนวนี้ เราจะเห็นได้ว่าการปกครองที่เราจะมอบให้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการที่จะปรับปรุงความเป็นอยู่ สภาวะการทำกินของเขา ก็คือสิทธิเสียงในการปกครองตนเอง ในแต่ละระดับนั่นเอง ซึ่งเราก็จะพูดกันถึงเรื่องเทศบาล แต่ว่าเราก็คงคิดว่าเทศบาลนั้นเป็นเรื่องของการเมืองเท่านั้น ตามจริงแล้วความหมายของเทศบาลในนี้ก็หมายความว่า องค์การปกครองท้องถิ่นสำหรับชุมชนที่มีความหนาแน่นจำเป็นจะต้องมีคนดูแลแก้ไขก็เหมือนกันทั้งนั้นแหละ ไม่ว่าที่ไหน ชุมชนในระดับอีกระดับหนึ่งจะเป็นตำบลก็ตีมี ความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขภาวะความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น ซึ่งเราจะทำได้ดีต่อเมื่อ

เขาได้มีโอกาสดี โอกาสที่จะตัดสินใจทำอะไรได้แล้ว ก็มีเงินมีทองที่จะมอบหมายให้เขาทำ ถ้าหากว่าเขาทำได้ทั่วไป โดยอำนาจที่มอบหมายให้ทุกตำบล ความล้มเหลวของบ้านเมืองเราก็คงจะไม่มีเพราะว่า ความเจริญก็จะต้องแผ่ทั่วไปหมด ขณะนี้ความล้มเหลวที่เคยเห็นได้ชัดทีเดียวว่า ระหว่างกรุงเทพฯ กับต่างจังหวัดก็ล้มเหลวผิดกันแตกต่างกันมากระหว่างเมืองกับชนบทยิ่งห่างกันมากขึ้นไปทุกที จะเห็นความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านห่างไกลจากเมืองจะเป็นถนนหนทางที่ดี เป็นเรื่องไฟฟ้า น้ำประปาทุกอย่างนี้เป็นเรื่องที่ขาดแคลนและเป็นเรื่องที่ทำให้ชีวิตนั้นมันขาดความสะดวกสบาย คนที่มีความรู้ความสามารถต่างๆ ก็มากระจุกอยู่ในเมือง เพราะความสะดวกสบาย ความสะดวกสบายทั้งหลายกระจายไปทั่วไปคนก็ย่อมจะไปอยู่ในท้องที่ที่ห่างไกลเมืองไปได้สบายๆ แล้วก็เดินทางเข้ามาในเมืองได้ง่าย คนที่มีความรู้จะไปสอนจะไปให้วิชาความรู้ต่างๆ แก่ประชาชนก็ขาดแคลนในท้องที่ชนบท คนเก่งๆ ก็ไม่ยอมไปบ้านนอกที่อยู่ชนบทก็ย่อมเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ ครูก็ไม่ได้ครูดี หมอก็ดีได้หมอไม่ดี การเจ็บป่วยการอะไรล้วนแต่เป็นเรื่องที่เสี่ยงต่อความตายมากที่สุดเพราะว่าบ้านเมืองเรามีความแตกต่างเกี่ยวกับความเป็นอยู่นี้มาก หากเราไม่กระจายความเจริญไปให้ทั่วแล้ว ความเป็นธรรมของสังคมจะมีได้ยากมาก เพราะว่าการเสียเปรียบระหว่างเมืองกับชนบทมีมากมาย

ถาม แล้วที่นี้อยากให้ท่านช่วยย้อนถึงเรื่องการเมืองในช่วงนั้นสักนิดหนึ่ง ช่วงที่มีปัญหากรณีสินไทยเอเย หรือว่า Telex น้ำมันอะไรก็แล้วแต่จนท่านต้องลาออก

ตอบ ในช่วงนี้ขณะที่เกี่ยวกับปัญหาคือว่า เราจะต้องแก้ไขความเป็นของประชาชนจากข่าวของที่แพงขึ้นไปเนื่องจากการขึ้นราคาของ oil เป็นตัวการดึงราคาของทุกอย่างขึ้นไปหมด รัฐบาลจะใช้วิธีเอากฎหมายไปคุมราคาของน้ำมันก็กลายเป็นว่าของมันหายไปจากตลาดกลายเป็นอยู่ในตลาดมืด

พวกนี้ก็เลยขาดแคลนของหมดค่าใช้จ่าย เห็นว่าทั้งน้ำตาลก็ดี ทั้งน้ำมันก็ดี ทั้งน้ำมันพืช ของใช้ในบ้านทุกชนิดราคาแพงหมด สบู่สับเบอแพงหมด แล้วแพงก็

ไปอย่างขาดหายไปเลย ไม่มีอยู่ในตลาด เข้าตลาดมืดไปหมด แล้วนั่นเป็นเหตุให้เราต้องแก้ไขว่า การคุมราคาให้ของเหล่านี้มันหายไปในตลาด เพราะเหตุที่ว่าเราไปกดราคาไว้จนเขาไม่สามารถจะทำได้ บางอย่างก็ไม่มี การผลิตไปเลย เป็นวิธีที่ไม่ดี พอเขาออกสินไทยมา เนื่องจากว่าเราประสงค์ที่จะให้เขาทำของที่มีคุณภาพที่จะใช้ได้ไม่ต้องเติมสีสรรอะไรลงไป ความหอมไม่จำเป็นต้องมีมาก แต่ให้มีประโยชน์การใช้น้อย อย่างเช่นสบู่ก็ดี กล่องต่างๆ ก็ทำให้มันไม่ต้องหุงหრა ไม่ต้องดินะ ให้ราคามันถูกลงไป จะได้เอาของเหล่านี้ขายให้กับคนจน ส่วนคนที่อยากใช้ของดีมีสีสรรมีกลิ่นอะไรดีมานัก เขาจะซื้อราคาแพงก็ตามใจเขาไปพวกนั้น คนจนนี้ควรจะต้องมีของใช้ ก็เลยออกสินไทยมาเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อชีวิต การใช้น้อยออกมาให้หมดนั่นคือสิ่งซึ่งเราเอาออกมาใช้ในช่งนั้น จะสำเร็จได้เกิดผลหรือไม่ว่าสินค้าหลายอย่างนี้ ต้นของมันมีเกี่ยวกับโฆษณามากมายเราก็ออกโฆษณาให้แทน รัฐบาลออกโฆษณาให้แทน แล้วก็ให้เขากำหนดราคาไว้ตั้งเดิมจะได้มีจำหน่ายออกไปทั่วเมืองของนั้นมี 2 ชนิดจะออกไปสู่ตลาดสินไทยก็เป็นของที่คุณภาพไม่ได้มาตรฐานแต่ที่ไม่มีสีสรรอะไรประกอบเข้าไปที่เป็นของแพง เราตัดราคาตั้งราคาไว้ให้ต่ำได้ เป็นการช่วยคนจนไว้ถือว่าเป็นสวัสดิการรัฐส่วนหนึ่งนั่นคือ แนวความคิดที่ว่าถ้าทำต่อไปเรื่อยๆ จะเป็นประโยชน์มาก แต่ว่าเมื่อความเปลี่ยนแปลงมันเกิดขึ้น คือราคาน้ำมันได้ลดลงไป สินค้าที่เคยต้องซื้อราคาขึ้นเรื่อยๆ ตามราคาต้นทุนของมันที่เปลี่ยนแปลงก็ไม่ต้องขึ้นไปเรื่อยๆ แล้วอยู่ในระดับคงที่ ค่าครองชีพก็อยู่ในระดับที่ไม่ขึ้นสูง เงินเฟ้อก็ไม่ได้เพื่อเหมื่อก่อน เรื่องนี้ก็เลยลืมนไปสินไทยก็เลยถูกคนลืมนไปด้วย

ถาม แล้วเราผลิตอย่างไร เราขอความร่วมมือจากภาคเอกชนหรือว่า
 ตอบ ผู้ที่เขผลิตของขายในนั้นอยู่แล้ว เพียงแต่เขาผลิตของ 2 ระดับ

ถาม ข้อนี้รัฐบาลขอความร่วมมือจากเอกชน

ตอบ สะ เราก็มโหมเผาให้สินค้าที่เรียกว่าสินไทยเป็นของรวมเป็นตราของรัฐบาล คนผลิตคือเอกชน เป็นทางหนึ่งที่ทำให้เราดึงค่าครองชีพไว้ได้ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมาก เพราะว่า ก็ไปกระทบกับบริษัทผู้ผลิตต่างๆ เหล่านี้จะถูกบังคับให้เข้ามาร่วมในโครงการนี้ แทนที่เขาจะต้องไปทำสินค้าประเภทเดียวกันก็ต้องทำสินค้า 2 ลักษณะเป็นการร่วมมือกัน แต่ว่าสุดท้ายคนที่เข้าใจปัญหานี้ บริษัทใหญ่ ลิเวอร์บราเทอร์ อะไรพวกนี้ แล้วก็บริษัทสหพัฒนพิบูลย์ เขาก็ให้ความร่วมมือดีมาก ตอนนั้นมีผงซักฟอก ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ในการรวมก็ยังเป็นการรวมแนวความคิดขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่ริเริ่มทำให้ได้ชื่อได้เสียง หรืออะไรก็จะต้องถูกอย่าง Bus Lane อะไรพวกนี้ ที่ทำไป การที่จะช่วยแก้ปัญหาให้คนจนนี้ได้มีโอกาสใช้บริษัทสาธารณะที่ดีขึ้นแล้ว ก็ไม่ให้ทุกคนมานั่งรถยนต์กันทำให้ใช้รถประจำทาง รถประจำทางมันก็ไม่สะดวก ไม่รวดเร็วก็พยายามจะทำเรื่องนี้กันในช่วงนี้ให้มันสำเร็จ การวิพากษ์วิจารณ์กัน แต่ว่าถึงอย่างไรถ้าของมันถูกต้องดี มันก็ต้องเดินต่อ Bus Lane ก็ยังมีต่อไปนี้ก็ยังไม่หยุด เรื่อง Telex มันก็เรื่องเกี่ยวกับน้ำมัน ซึ่งความจริงมันก็ไม่ใช่เป็นเรื่องใหญ่โตอะไรนัก เป็นแต่เพียงว่าในระหว่างนั้น ปัญหาที่มีอยู่ว่า เรากำลังคิดที่จะเอาโรงกลั่นของรัฐบาลหรือชื่อของทหารคืนมาจากคนเช่าชื่อนายฮวง แล้วก็แนวความคิดของพวกมันก็แตกต่างจากแนวความคิดของฝ่ายทหารที่เป็นเจ้าของนั่นเอง ก็คิดว่าเอาคืนมาและมาดำเนินการเอง เราก็บอกเราเห็นแล้วว่าขีดความสามารถยังไม่ถึงและอีกอย่างหนึ่ง นายฮวงก็มีข้อผูกพันที่จะต้องจ่ายเงินจ่ายทองตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ว่า ถึงเวลานั้นเวลานี้จะต้องจ่ายเงินค่าธรรมเนียมค่าชดเชยให้กับรัฐบาลเป็นขั้นๆ ถึงระยะเวลาที่ต้องขึ้นค่าธรรมเนียมที่จะต้องจ่ายแล้วอยู่ๆ จะไปเลิกมันก็ยังสบายใช้ไหม ดังนั้นถ้าใครก็น้อยอยู่แล้ว เราก็คือว่าเพื่อจะขยายโรงกลั่นนี้ต่อไป เราจึงต้องมีคนกลางอีกคนหนึ่ง เข้ามาหันด้วย ก็จะมีบริษัทตอนนั้น Caltex เขายังไม่มีโรงกลั่น

ของเขามาช่วยเพื่อที่จะค้านไม่ให้นายฮวง*เอาเปรียบได้ และจะขยายโรงกลั่นต่อไป กำลังเจรจา ฝ่ายทหารก็เดินไปอีกทางการเดินทางของฝ่ายทหารนั้นเดินไปโดยไม่บอกให้เราอยู่ในทางนั้นแม้กระทั่งเราเป็นรองนายกฝ่ายเศรษฐกิจทุกแขนง รวมทั้งเรื่องพลังงาน เรื่องน้ำมันนี้อีกด้วย เขาอยากจะเอาคืนกันด้วยเหตุผลกลใดก็ไม่รู้แล้วแต่ว่าเขาทำสัญญาร่วมกันระหว่างชาติชาย ซึ่งเป็นรัฐมนตรีอุตสาหกรรมกับตัวนายที่จะหาทางเอาโรงกลั่นนี้กลับมาให้ได้ โดยเราไม่รู้ แต่อยู่ในระหว่างนั้นเรามีเรื่องที่จะต้องทำก็คือว่า เนื่องจากรัฐบาลนี้มีอันตราขายอยู่ประการหนึ่งคือ ไม่มีสัญญาซื้อน้ำมันเป็นของรัฐ โดยมากก็การซื้อน้ำมันเข้ามาในประเทศ ก็เป็นการซื้อโดยบริษัทที่เขาประกอบธุรกิจการน้ำมันมี Shell ก็ดีมี Esso ก็ดี พวกนี้ก็เป็นพวกที่ซื้อน้ำมันด้วยตัวของเขาเองเข้ามา ส่วนรัฐบาลมีโรงกลั่นของตัวเองก็จริงแต่เมื่อเขาไปให้คนอื่นเขาเช่า คือโรงกลั่นบางจาก เมื่อให้คนอื่นเขาเช่าแล้ว คนอื่นก็ไปทำสัญญาซื้อขายน้ำมันโดยตรง ส่วนรัฐบาลซื้อน้ำมันเป็นสัญญาของรัฐบาลโดยตรงนั้น ก็มีเฉพาะที่ซื้อจากอินโดนีเซีย ซื้อจากมาลายู ซื้อจากจีน ซึ่งมันไม่ก็หมีนบาเรลไม่พอ อันตรายมากทั้งๆ ที่เราจำเป็นต้องใช้ในปี่หนึ่งวันๆ หนึ่งในราว 2 แสนกว่าบาเรลต่อวัน ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องรีบๆ หาแหล่งที่จะซื้อน้ำมันโดยรัฐบาลจะต้องเป็นผู้ที่ผูกพันสัญญา ระหว่างเราก็เป็นฝ่ายหาอยู่เราก็ใช้นายวิสิทธิ์ ตัณส์จจาเป็นฝ่ายหาอยู่ เขาเป็นรัฐมนตรีที่เรามอบหมายให้เขาทำงานเกี่ยวกับทางด้านน้ำมันโดยเฉพาะเขาก็ไปรับเสาะหา การซื้อน้ำมันโดยมากก็มีนายหน้ามีอะไรวิ่ง เต็มชายกันอยู่ กล่าวถึงน้ำมันก็มีเรื่อง ประเทศที่มีน้ำมันอย่างกลุ่มอาหรับ ก็เป็นน้ำมันของพวกเจ้าในรัฐต่างๆ เวลาซื้อขายก็แบ่งกันอาจ เป็นเจ้าคนนั้นคนนี้เป็นคนขายบ่อนั้นบ่อนี้ ก็มีการกำหนดว่า ถ้าจะซื้อตามราคาที่รัฐบาลเขากำหนดไม่ได้จะต้องเพิ่มอะไรเป็นพิเศษเป็นค่าที่เขาเรียกว่า

* เจ ซี ฮวง ประธาน Summit Industrial (Thailand)

Royalty เป็นค่าธรรมเนียมเรียกว่าเป็นค่านายหน้ามากกว่า การซื้อขายก็มีเรื่องเขาก็เซ็นต์ไปเลย ทั้งนี้ก็เลยกลายเป็นว่าไปขัดขวางไม่ให้เขาเซ็นต์ แล้วตอนที่ขัดขวางนี้ก็มันตกลงที่ว่าขณะที่เจรจาแล้วทางนี้โทรเลขไปบอกว่าจะไม่ได้ คุณคนเดียวไม่ได้ต้องมีนายบุญชู ด้วยถึงจะได้ย้อนกลับมา นายนี้ก็ใส่ชื่อของผมไปด้วย โดยที่ผมไม่รู้ เรื่องก็เลยมีว่าแก่กระทำการออกไปนอกอาณาเขตของแก เรื่องมันก็คือว่าถ้าหากว่า นายชาติชายเดินทางไปรู้กันว่าจะไปทำอะไรไม่สงบ ไม่มาปิดบังอย่างพวกเรา เรื่องอย่างนี้มันก็ไม่เกิด เราจะรู้ว่านี่เขาไปเซ็นต์เรื่องนี้ คนนั้นโทรศัพท์มามันจะมาโทรศัพท์นี้ได้อย่างไร มันไม่เกี่ยวกับหรอก คนละเรื่อง นั่นแหละครับคืออุบัติเหตุทางการเมืองมันเกิดขึ้นแบบนี้ แล้วนายชาติชายมาถึงก็โวยวายใหญ่เลยว่านายวิสิทธิ์ กับนายบุญชูคิดจะเอาค่า Royalty ที่ขัดขวางไม่ให้เขาเซ็นต์นี้จะไปเซ็นต์เอง

ถาม สภาพที่จากภายนอก คือ การหา Commission จาก Royalty

ตอบ เป็นเรื่องอย่างนั้น ौเรื่องที่ว่าความจริงเป็นอย่างไร ถึงแม้จะมีการแถลงในช่วงนั้นก็ตาม แต่ว่าคุณเปรมไม่ได้มาออกมายืนยันเกี่ยวกับความผิด ถูกของนายวิสิทธิ์ ตั้บสั่งจา ยืนยันแต่ผมคนเดียว ผมก็เลยกลายเป็นว่าอาจจะมีเรื่องนี้ เพราะว่าการที่จะหาเงินเรื่องนี้มันยังไม่สำเร็จก็ได้ถึงได้พูดว่าไม่มีความผิด เพราะความผิดมันยังไม่เกิด สำหรับกรณีนายวิสิทธิ์ ตั้บสั่งจา ก็ลำบากหน่อย แต่ว่าเมื่อเกิดเรื่องนี้ เราอยู่ไม่ได้เราก็ตลาออกมาหึ่งคณะเลย "ทีมกิจสังคม" ผมเป็นคนยื่นใบลาเอง เอารวบรวมมาเซ็นต์เหมือนกันหมดอยู่คนเดียวแล้วเอาให้คุณเปรมเองมันไม่เหมือนแบบนายสุรัตน์

ถาม แล้วตอนนั้นอาจารย์คึกฤทธิ์ท่านว่าไง

ตอบ อาจารย์คึกฤทธิ์ตอนนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องแกเป็นหัวหน้าพรรคตอนนั้น แกออกแถลงการณ์ตำคุณเปรมใหญ่จ้่าได้ไหมตรงสยามรัฐ

ถาม คอลัมน์สวนพฤษาฯ มียะ

ตอบ อืม ผมถือว่าไม่ถูกต้อง แกลงการณ์ไปด้าคุณเปรมตอนนั้นก็ไมให้ผมดูด้วย เอ้อ ออกันไปเอง ผมก็มีเหตุผลของผมว่าอย่างงี้ใช้ไม่ได้ไปด้าเขาได้อย่างไร ไปด้าเขาว่าไม่ยุติธรรม ไม่ปกป้องนายวิสิทธิ์ ตัฒสังจา และกิจสังคม และผมก็เห็นว่าจากครั้งนั้นเราก้ถือว่า เราไม่ควรร่วมมือกับคุณเปรมต่อไปอีก และอยู่ๆ ตอนหลังก็ไปร่วมกับเขาก้ ผมถึงไม่เอาด้วย

ถาม เป็นเหตุผลการประการสำคัญที่ท่านไม่ยอมลง เลือกลงพร้อมคุณคณินหรือเปล้าครับ

ตอบ เอออย่างนี้อยู่ เรื่องๆ ที่พูดกันแต่ผมได้ว่าหลักเกณฑ์ไว้แต่ต้นแล้ว ถ้าสมมติว่าเราจะซื้อโดยมีค่านายหน้าตามลักษณะของการค้าในตลาดที่เขายอมรับกันเราก้ทำได้ แต่ว่าเวลาที่เราจะจ่ายค่านายหน้า เราต้องรู้ว่าเราจะจ่ายค่านายหน้าให้กับใคร ฉะนั้นถ้าไม่บอกตัวที่จะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เกี่ยวกับ Royalty นี้ไม่ว่าจะเป็นราคาต่ออย่างไรก็ตาม เราก้รับไม่ได้ เนื่องจากว่าถ้าเราไปรับแล้ว เราก้ไมแน่ว่าคนของเราอาจจะไปได้ค่านายหน้าได้ มันก็เป็นผลเสียหาย หลักเกณฑ์อันนี้ ก็เลยทำให้การวิ่งเต้นอะไรต่างๆ ไม่สำเร็จ สักรายไปพอดถึงจุดสุดท้ายแล้วใครเป็นคนได้ Royalty 2 เหรียญ 4 เหรียญ ต้องบอกว่าเป็นคนได้ถ้าเกิดว่าเจ้าตนนั้นจะเอาก้ต้องเปิด letter of credit โดยเฉพาะถ้าไม่ระบุลงมาให้รู้เราก้ไม่ซื้อเพื่อต้องการไม่ให้คนของเราไปร่วมเอาค่านายหน้า วิธีการนี้จะสำเร็จ 100% หรือไม่ถึง 100% แต่อย่างน้อยมันทำให้การที่จะมีคนของเราไปเล่นค่านายหน้าก้ทำไม่ได้ ทำได้ยาก ก็เวลาจ่ายค่านายหน้าไปตามรูปแบบของการรวมเงินโดยใช้หนังสือ letter of credit ต้องกรอกกันมาระบุชื่อ ต้องเห็นด้รับต้องมีตัวเงิน ตัวเงินก้ต้องเห็นด้ ถ้าหากว่าใครจะไปแอบแย่งเอาค่านายหน้า มันก็คงลำบากหน่อย มันต้องมีใครมารับคน แล้วเอาไปจ่ายต่ออีกทีหนึ่ง มันคงไม่เชื่อกัน ไอ้พวกนี้ก็เลยเป็นเรื่องที่คาราคาซังมีหลายราย จนรายสุดท้ายที่มีเรื่องว่าเขาเสนอแล้วเราไม่เอา แต่ว่าในขณะที่กำลังเจรจากันอยู่ คุณชาติชายแก่ก้

เดินทางไปซาอุดีอาระเบียโดยไม่บอกใครเป็นความลับ ระหว่างที่ผมเดิน
 ทางไปกับคุณวิสิทธิ์ ตัณส์จจา ไปที่อินโดนีเซีย นั้นเขาเดินทางไปซาอุดีอาระ
 เบียเพื่อจะไปโอนสัญญาของนายฮวง ที่นายฮวงมีอยู่ เพราะเขายึดโรงกลั่น
 กลับมาตอนนั้นมีเรื่องคนงานสไตรด์คงจำได้ เป็นแผนการทั้งนั้นที่จะเอาโรง
 กลั่นคืนมา จะทำอะไรซึ่งคราวหลังก็แย้มเห็นมัยครับ ผมเห็นว่าใช้ไม่ได้เรื่องทั้ง
 หมดยี่ก็มาฟ้องร้องกันทีหลัง ตรงตามที่เราคิดไว้แต่แรกมันไม่เข้าเรื่อง แต่
 เขาก็คิดจะทำกันแบบนั้นทหารนี้ คุณชาติชายเขาก็เป็นทหาร คุณเปรมก็เป็น
 ทหาร นายจิตรายุทธก็อยู่ฝ่ายทหารพลังงานเป็นเจ้าของพลังงานทหารบก ที่นี้
 ก็ตอนที่ผมอยู่ที่อินโดนีเซีย นายชาติชายไปที่นั่นเขาก็ไปเซ็นต์สัญญาคนที่โน้นก็
 ติดต่อบอกกลับมาที่นายวิสิทธิ์ ตัณส์จจาที่จากรัตนา ว่าเซ็นต์ไม่ได้คุณมาเซ็นต์
 เงื่อนไขจะเป็นอย่างนั้นอยู่หรืออะไร ทั้งๆ ที่เราไปมันคนละเรื่อง แต่ฝ่ายที่
 วิ่ง เต็มจะเอานายหน้าพอเห็นรัฐบาลส่งคนอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นรัฐมนตรีพูด
 สาทกรรมขึ้นไปเซ็นต์ ก็จะต้องตื่นเต็นเป็นธรรมดา ว่าเรื่องนี้จะ เป็นไปตามที่
 พูดกับนายวิสิทธิ์ ตัณส์จจา ตอนนั้นผมอยู่ที่จ้อจจากรัตนา เขาชวนไปดูโบ
 ราสสถาน แล้วก็นายวิสิทธิ์ก็บอกว่าไม่ได้ นายชาติชายเซ็นต์ไม่ได้ คนที่มีอำ
 นาจเซ็นต์ก็คือเขาและอีกคนก็คือนายบุญชู เท่านั้น เขาก็ยิวะที่ว่าเขาเป็น
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีช่วยมีโทรเลขไปบอกว่าเขา
 ไม่มีอำนาจ เขาก็เล่นงานมาที่ทางคุณเปรม คุณเปรมก็เลยยืนยันไปว่า เขา
 มีอำนาจเซ็นต์

ประวัติผู้เขียน

นายวิรัช ประเศรษโฐ เกิดเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2504 ที่จังหวัดจันทบุรี สำเร็จการศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2526 จากนั้นเข้าทำงานเป็นลูกจ้างชั่วคราวที่ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกรมวิเทศสหการ สำนักนายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการตามลำดับ ปัจจุบันเป็นข้าราชการสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี